

Dnesek

ROČNÍK II

V PRAZE 11. PROSINCE 1947

CENA Kčs 3.50

Odbory a demokracie

BOHUSLAV TVRDOŇ

Stavby ve Zlíně

BOHUMIL BÍLEK

Dva porevoluční romány

MICHAL MAREŠ

Lidé dobré vůle, bděte!

BOHUSLAV KINDL

Tragédia jednej strany?

A. M.

Dvě kapitoly o studentstvu

JUC VLASTIMIL KOMÁREK

V pohraničí se jasní

PETR ŽELEZNÝ

O zahraniční půjčky — Změna jako kontrola — Co má dělat ministerstvo? — Neuvěřitelné, ale pravda... — Rozhlasová theorie o nezávazné tlamě volově — Ministr mluví k vysokoškolákům — Vánoce a smíšené manželství — Týdny a roky — Osidlování - etapa další — Jak mohou žít? — Kdo se lépe osvědčil — Náměstí Budovatelů — Beztretnost podle zákona č. 115/46 — Náповědi — Střílecký případ — Oddíl Olga

PERO

MI ZŮSTALO

1938-1945

NAPSAL RUDOLF BECHYŇ

262 stran, brož. Kčs100—, váz. Kčs130—

Z OBSAHU: Předmluva - Začátek 1919 - List G. Habemanovi - A konec 1939 - Víra v národ - Část první - Slavná krize 1938 - Část druhá - Od útěpy do pádu Francie - Část třetí - Ve válce Spojených národů a fašismem - Část čtvrtá - Závěrečnost československé atd.

U všech knihkupců

DĚLNICKÉ NAKLADATELSTVÍ
PRAHA II, HYBERNSKÁ ULICE 7

ÚPLNÁ PIANO VÁ SLUŽBA

KAMNA,

kteřá budete chválit . . .

Hoří nepřetržitě, takže nemusíte každý den zatáčet, příjemně hřejí . . . a hlavně . . . spotřebují málo koksu. Zapejte se v železářském obchodě. Jsou to kamna

KOLOBĚŽKY

kovové s brzdou, na balonech, s niklovými řidítky, blatníky a stupačkou

za Kčs 450—

dodá RUDOLF PATÁK, obchodní dům s hračkami,
PRAHA-KRÁL. VINOHRADY, ANGLICKÁ UL. 6.

POD STROMEČEK PŘEDPLATNÉ DNEŠKA!

Způsobíte radost každému, kdo se zajímá o současný dění kulturní i hospodářské a chce o něm být spolehlivě a nestranně informován.

Složíte-li celoroční předplatné, pošle administrace obdarovanému nebo k vašim rukám vkusný čtyřstránkový darovací list, tištěný v krásné grafické úpravě na bílém kartonu.

Roční předplatné DNEŠKA:

Československo	168 Kčs
ostatní státy	252 Kčs
Letecké zásilky do států Evropy	720 Kčs
USA	1344 Kčs

Objednávky přijímá administrace DNEŠKA,
Praha I, Národní tř. 9.

OBSAH DNEŠKA Č. 36: BI: Platíme své vládce. — Dr FRANTIŠEK KAFKA: Oč jde. — BOHUMIL BĚLEK: Běda, intervence? — MICHAL MAREŠ: Muž z lidu před soudem. — FRANTIŠEK UČT: Státné právo nad textilem? Dr LEO SZILARD: Dopis Stalinovi. — Politika a hospodářství. — Rozhlasová mravouka. — Paměť. — Ženy a politika. — Jsou ještě soudcové v této zemi — Náměstí Budovatelů. — Dávody speciálně vojenské.

Dnešek

VDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TŘ. 9

Telefon číslo 30-61 až 64. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.632. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný zástupce listu redaktor Ed. Valenta. — Tiskárna Melantrich, Praha II, Václavské nám. 26.

řídí Ferd. Peroutka

Odbory a demokracie

Problém poměru politických stran k sjednocenému odborovému hnutí je tak živý, že vyplňuje stále stránky odborového i některého politického tisku a objevuje se znovu a znovu na pořadech zasedání vedoucích orgánů odborů. O tomto problému slyšeli jsme již nejrůznějších temperamentní projev a četli nejrůznější články předsedy ÚRO posl. Antonína Zápotockého. Pokusíme se aspoň částečně vniknout do spletnosti tohoto problému, osvětlit některé příčiny jeho vzniku a naznačit východiska při jeho řešení. Problém již není jen otázkou skupiny vedoucích funkcionářů odborové organizace, ani snad jen sebezpečnější vrstvy dělníků, soukromých a veřejných zaměstnanců, kteří nejsou s dnešní politikou odborového hnutí spokojeni a cítí se v odborech utlačovanou menšinou, nýbrž je také otázkou všech politických stran, celé veřejnosti a celého národa. O tom jsme se již mnohokrát v období dvou let od květnové revoluce přesvědčili. Naposledy v období slovenské politické krize vyvstal tento problém v celé své velikosti a silně otřásl dokonce i základními pilíři naší demokracie. Jde o poměr mezi českými a slovenskými politickými stranami a odborovou organizací, představovanou Revolučním odborovým hnutím a jeho výkonnými orgány — Ústřední radou odborů a Slovenskou odborovou radou.

Politické strany a ROH

Nejdříve je třeba povšimnout si postoje jednotlivých politických stran k ROH. Především je nápadné, že dosud ani jediný kritický hlas vůči politice a taktice ÚRO nebyl slyšen se strany KSČ. Všichni politikové této strany a celý její tisk nešetří nesmírnou chválou všech jejích akcí a počínů, oslavuje je, obhajuje, dává jim sankce a podpory nejvyšších míst. KSČ a odbory jsou již podle zevních znaků spojitými politickými nádobami.

Zvláštní postoj k odborovému hnutí zaujímá strana sociálně-demokratická. Tato strana byla u nás kolébkou odborového hnutí zaměstnanců. Odbory od svých skrovných počátků na konci minulého století rostly z této strany a strana z nich. Její politika, zaměřovaná vždy do dělnických a zaměstnaneckých řad, byla úzce spojena s úsilím dělnických a zaměstnaneckých odborů. Do doby před Mnichovem měli sociální demokrati nejsilnější a nejlépe konsolidované odborové ústředny. Odevzdali také dnešnímu sjednocenému odborovému hnutí — které nevzniklo, jak se často tvrdí, až v květnu 1945, nýbrž již v roce 1938 — největší kádry členské i největší dělnické společné majetky, střežené několika dělníckými generacemi.

Tato strana má ovšem také ve vedení odborů své straníky, zejména generálního tajemníka Evžena Erbanu, náměstka předsedy ÚRO Václava Cipro, ústředního tajemníka posl. J. Kubáta, který spravuje hospodářství této velké organizace, a některé další vedoucí tajemníky odborových svazů a krajů. Ačkoli strana sociálně-demokratická neopomine v žádném ze svých zásadních prohlášení i politickém rozhodování zdůraznit svůj kladný poměr k sjednoceným odborům, přece velmi často neváhá uplatňovat své námitky proti dnešní odborářské i politické taktice ÚRO. Na posledním plenárním zasedání Ústřední rady odborů byli to zejména příslušníci sociální demokracie poslanec Kubát, krajský tajemník ROH z Plzně posl. Cíglar a ústřední tajemník Svazu zaměstnanců v distribuci při ROH Peřina, kteří zaujali velmi kritické stanovisko vůči dosavadní politice ÚRO a rázně odmítali odborářskou koncepci jejího předsedy Zápotockého.

Uvnitř sociální demokracie vyhranily se dva názorové směry, pokud jde o pojetí taktiky odborového hnutí. Až do nedávna strana a její vedení přijímaly z více méně bez výhrady schvalovaly koncepci generálního tajemníka ÚRO Evžena Erbanu, který byl současně z titulu své odborářské funkce místopředsedou strany. Jeho odborářská koncepcie je totožná s koncepcí Zápotockého a tedy stejná s koncepcí KSČ. Stejná koncepcie je také dalšího sociálně demokratického vedoucího funkcionáře ÚRO V. Cipro. Strana tuto koncepcii schvalovala potud, pokud se se proti ní neozvaly velmi silné hlasy zdola, z řad dělnických a zaměstnaneckých. Velmi brzy se totiž proti odborářské politice E. Erbanu a V. Cipro projevil v zaměstnaneckých složkách strany velmi silný odpor, který nakonec zvítězil. Erbanova odborářská koncepcie byla na brněnském sjezdu sociální demokracie poražena současně s Fierlingrovou koncepcí taktiky politické. Po brněnském sjezdu byla také porážka Erbanova v zaměstnaneckých vrstvách strany přijata nejméně živěji. Tím, že Erban nebyl znovu zvolen do ústředního výkonného výboru strany, dostává se sociálně demokratickým dělníkům a zaměstnancům záruky, že se strana definitivně odklonila od jeho odborářské politiky, z níž příliš zřejmě pronikala politika osobní.

Strana národně socialistická byla první která již od počátku nástupu sjednoceného odborového hnutí na politické kolbiště zaujala proti jeho metodám a taktice odmítavý postoj. Je to strana, která rovněž v době první republiky vybudovala silné dělnické i zaměstnanecké hnutí a která po květnové revoluci získala velmi silné nové posice zejména v řadách veřejných a soukromých zaměstnanců. To téměř vyvážilo ztráty v řadách dělnických, ačkoliv i zde se nevzdává boje a namnoze dobývá zpět své dočasně ztracené posice. Také národní socialisté mají ve vedení ÚRO své straníky. Avšak podobně jako sociální demokracie dostalo se s nimi i vedení strany již od počátku do rozporu. To se týkalo hlavně bývalého šéfredaktora tisku ROH Otakara Wünsche a jeho nynějšího nástupce F. Kottána. Jejich odborářská koncepcie byla od počátku v rozporu s koncepcí strany. Strana také vždy dávala na srozuměnou, že tyto své příslušníky nepovažuje v odborech za své oficiální zástupce. Národně-socialističtí činovníci odborů veřejně prohlašují, že F. Kottán nepatří do jejich řad. Stranickou koncepcii odborářské politiky zastupuje a hájí uvnitř odborů člen představenstva ÚRO posl. Vandrovec a Špíchalová.

Vzhledem k početnosti straníků v řadách zaměstnaneckých cítí se národní socialisté právem nejvíce poškození a utlačeni, pokud jde o vliv na vedení odborů. Vedení odborů a zejména odborářský tisk obracejí svou politiku velmi často proti straně národně-socialistické, a také útlak v závodech obrací se největší měrou proti jejím příslušníkům.

Strana lidová má ve vedení ÚRO pouze dva své příslušníky, z nichž pouze jeden, posl. Vojanec, je vedoucím tajemníkem. Podobně jako obě ostatní české strany, má i lidová strana velmi kritický postoj vůči dnešní politické praxi a metodám, jak o tom svědčí její tisk. Není pochyb, že strana lidová udržela si celkem bez ořesů svoje posice bývalých křesťansko-sociálních odborů a kromě toho také ona získala po revoluci velmi značný počet nových stoupenců mezi veřejnými i soukromými zaměstnanci a dělníky. Již z tohoto důvodu se lidová strana bude plným právem hlásit o podíl na spolurozhodování ve sjednocených odborech a nebude jí moci být dlouho odprávněno větší zastoupení v jejich vedoucích orgánech.

Podobná situace jako v zemích českých, jen poněkud

jednodušší, je na Slovensku. Slovenská odborová rada (SOR) je rovněž ovládána komunisty, ovšem v míře daleko větší než ÚRO. Proto také již od počátku stála po boku KSS v boji o získání politických posic proti největší slovenské politické straně. Slovenští demokrati již několikrát prohlásili, že nemohou souhlasit s politikou SOR a že patrně přikročí k založení vlastní odborové organizace, neboť považují za daných skutečností SOR za pouhou odnož KSS. Také poslední politická krize ukázala, jakou úlohu mají slovenští odboráři. Scházelo jen velmi málo, aby se bylo KSS za plné podpory odborů slovenských i českých a KSČ podařilo zvrátit výsledky posledních parlamentních voleb na Slovensku.

KSČ a ÚRO

Za těchto okolností vedení ÚRO a posl. Zápotocký nepřestávají prohlašovat a zdůrazňovat, že Revoluční odborové hnutí je organizací »nadstraničnou« a jakékoliv náznaky nebo snahy o změnu vnitřních poměrů v ÚRO odmítají jako snahy o rozbití této největší vymoženosti květnové revoluce. Pokud se naznačí, jak tato nadstraničnost odborů vypadá v praxi, nahlédnutím do vnitřních poměrů ROH a jeho orgánů.

Vedoucím orgánem Revolučního odborového hnutí je Ústřední rada odborů — sbor vedoucích funkcionářů o počtu 120 členů, který byl zvolen I. všeodborovým sjezdem ROH o velikonočních r. 1946. Jeho funkční období je tříleté. Podle politické příslušnosti je složení tohoto vedoucího orgánu takové: 94 komunistů, 18 sociálních demokratů, 6 národních socialistů a 2 lidovci. Tento ústřední orgán ROH zasedá asi čtyřikrát do roka k zásadním rozhodováním o odborářské politice a k určování směrnic pro nejbližší období. Výkonem běžné odborářské agendy je pověřeno představenstvo, které zasedá pravidelně jednou za dva týdny, podle potřeby i častěji. Jeho složení je rovněž takové, že komunisté v něm mají naprostou většinu. Velmi početnou složku těchto volených orgánů tvoří tajemníci, tedy placení zaměstnanci odborů.

Administrativním, správním a výkonným orgánem ROH je ústřední sekretariát ÚRO, vedený předsedou Ant. Zápotockým (KSČ) a jeho úřadujícími náměstky: Václavem Cipro (SD) a Slovákem Zukou (KSS), a generálním tajemníkem Evženem Erbanem (SD). Ústřední sekretariát má jednotlivé referáty (komise), které připravují návrhy k politice odborů v jednotlivých speciálních otázkách a samostatně vedou běžnou agendu, náležející do jejich specialisovaných oblastí. Připravují také návrhy pro zasedání představenstva nebo Ústřední rady odborů, zpracovávají podněty nižších organizačních složek, jimž také určují v jednotlivých otázkách postup.

Pokud jde o vedení těchto referátů a rozhodování v nich, jsou politicky obsazeny takto: Komise organizace — ústředním tajemníkem je komunistka Kolská. Tento referát je důležitým klíčovým místem, neboť ovlivňuje celou rozsáhlou organizační síť odborů. Odtud byly řízeny na př. volby do závodních rad. Druhým klíčovým místem je komise sociálně-politická. V jejím čele sice formálně stojí sociální demokrat V. Cipro, ale je známo, že nikdy v rozhodujících věcech se neodvážil autoritativně zasahovat. Hlavním činitelem v sociálně-politickém referátu je komunistka, ústřední tajemník dr. Vavříčka. O něm se tvrdí, že v ÚRO zastává tutéž roli jako v bývalé NOÚZ německé spojovací místo (Verbindungsstelle), jež ovládalo celou odborovou ústřednu. Dr. Vavříčka je totiž spojkou mezi ÚRO a KSČ. Rozhodující věci sociálně-politické (a to jsou pro odbory věci nejdůležitější), musí totiž procházet jeho rukama. Referenti nekomunisté říkají, že s každou takovou věcí jde nejdříve k Prašné bráně a odtud se teprve vrátí s rozhodnutím, jaké stanovisko má ÚRO zaujmout. Další důležitou komisí je komise národohospodářská, vedená komunistkou inž. Volínovou, a obsazená výhradně komunistickými referenty. V této komisi se rozhoduje o osudu podniků v národní správě, obsazování vedoucích

míst v zárodněném průmyslu, atd. Samozřejmě, že vždycky v plném souhlasu s KSČ. Kulturní komisi řídí komunistka Jungman. Rovněž komise pro mládež je vedena komunistkou Červinkou, a komise pro ženy komunistkou Netušilovou. Výjimkou je komise propagační, kterou vede národní socialista Koptán, o němž již bylo řečeno, že ho strana nepovažuje za svého mluvčího. S touto funkcí jsou spojeny posice ve dvou velkých tiskových koncernech, ovládaných dnes odbory. Další výjimkou je komise hospodářsko-finanční, kterou řídí sociální demokrat Kubát. Z této posice nelze ovšem vnitřní politiku odborů nikterak ovlivňovat.

Odborové svazy

Členstvo ROH, které nyní čítá bezmála dva miliony, je rozvrstveno organizačně do odborových svazů, podle povahy povolání a zaměstnání. Vedení a výbory, příp. vedoucí tajemníci těchto svazů mají rozhodovat o konkrétních zaměstnaneckých otázkách a předkládat své návrhy ÚRO. Složení výborů těchto svazů je těžko přehlednout i zkušeným odborovým pracovníkům. Mnohdy ani samotní sekretáři neznají politickou příslušnost těchto funkcionářů, jen komunisté dobře vědí o svých stranicích. Proto také je možné i u některých nekomunistů v odborech setkat se s docela upřímným názorem, že politická příslušnost není tam vůbec rozhodujícím měřítkem. Neboť zatím pouze komunisté vždy bezpečně ovládali všechny nitky politiky při obsazování významných míst v odborech. A dovedou toto obsazování velmi obratně zastírat i před nejbližšími spolupracovníky přímo v aparátu ROH.

Volby do odborových svazů se konaly letos v květnu a červnu na celostátních sjezdech těchto svazů. Volební výsledky v nich byly pro mnohé odborové pracovníky velmi značným překvapením, neboť téměř ve všech svazech, kde byl vedoucím tajemníkem komunistka, byly zvoleny výbory s komunistickou většinou. Výjimku tvoří jediné svazy, vedené nekomunistickými tajemníky, v nichž jsou výbory složeny tak, že se tam vyskytuje větší počet příslušníků jiných stran (Svaz zaměstnanců v distribuci, Svaz zaměstnanců v zemědělství a lesnictví, Svaz zaměstnanců v peněžnictví, Svaz zaměstnanců vnitřní a zahraniční správy).

O způsobu voleb do výborů těchto svazů vyslovil se na posledním zasedání nelibě dokonce i sám generální tajemník ÚRO. Pravil, že »v jednotlivých případech bylo možno konstatovat, že volby nebyly provedeny na široké základně demokratické. Byly také jednotlivé případy, kdy delegáti na svazové konferenci nebyli voleni, nýbrž určováni nebo jmenováni«. K tomu je nutno dodat, že to nebyly jen jednotlivé případy.

Již z hořejšího popisu funkcí v ÚRO i odborových svazech je patrné, že komunisté mají zajištěna ve funkcionářském i sekretářském aparátu vždy nejdůležitější místa, z nichž je možno ovlivňovat volby, a mají také dokonalou kontrolu práce v ústředí. Tam, kde je vedoucím tajemníkem nekomunistka, sedí vedle něho vždy komunistka. Tam, kde je vedoucím tajemníkem komunistka, jsou buďto všechna ostatní místa obsazena rovněž komunisty a výjimkou jen místa méně významná nekomunisty, kteří jsou ovšem pod kontrolou.

Krajské sekretariáty

Podobně je zajištěna i organizace regionální. ROH má celkem 27 krajských sekretariátů, při nichž fungují krajské odborové rady jako oblastní exekutivy. V čele těchto sekretariátů jsou krajské vedoucí tajemníci. Z nich je 14 komunistů (Brno, České Budějovice, Kladno, Mladá Boleslav, Most, Ostrava, Olomouc, Praha, Ústí n. L., Bratislava, Žilina, Zvoleň, Prešov a Nitra), 9 sociálních demokratů (Jihlava, Hradec Králové, Karlovy Vary, Kolín, Plzeň, Šumperk, Tábor, Zlín, Znojmo), a 2 národní socialisté (Liberec, Pardubice). Bylo by ještě třeba snést další

materiál o působnosti komunistických krajských tajemníků v jednotlivých oblastech. Projevuje se vždy zvláště výrazně, když komunistická strana dá tajné pokyny k »usnášení« resolučí. Také ve volbách do závodních rad hrály tyto sekretariáty velmi výraznou roli.

Závodní rady

Zvláštní kapitolou v odborářské politice byly letošní volby do závodních rad. Volební řád, který byl pro tyto volby vytvořen, je kuriozitou. Z demokratických voleb se stal pouhý plebiscit, při kterém dostali voliči do rukou pouze jednu kandidátku, na které nesměli ani škrtnout ani měnit navržené kandidáty. Pouze příčinným slůvkem »ano« nebo »ne« schválit nebo neschválit dosavadní funkcionáře. Zvolení kandidátky bylo podmíněno tím, že musila dosáhnout nejméně 80 proc. z odevzdaných hlasů. Bylo to vymyšleno dobře. Komunisté měli v té době v rukou většinu ve výborech závodních odborových skupin a v závodních radách, takže měli jistotu, že budou kandidováni opět komunisté. Tam, kde jejich kandidátka neprošla ani v opakovaných volbách, jmenovala ÚRO t. zv. náhradní orgán — většinou v tomtéž složení, jako byla první závodní rada.

Volby do závodních rad byly velkým zklamáním pro všechny, kdo doufali, že v závodech nastane poněkud klid. Největším zklamáním byly pro dělníky, kteří jsou poctivými socialisty a myslí to s naším znárodněným průmyslem opravdu poctivě. Po volbách zklamané a beznadějně se ohlíželi po našich politických stranách, že umožnily ÚRO takový způsob voleb, pro který bylo znemožněno zbavit dělnické tělo čemých nových pijavic. Sám ministr průmyslu neváhal ve svém posledním exposé poukázat na mnohé závodní rady, které jsou balvanem na cestě k úspěchům díla znárodnění.

Ani tisk politických stran neváhal si dostatečně průběhu voleb do závodních rad, a listy správně nezhodnotily výsledky těchto voleb. V souvislosti s tím je třeba znovu zdůraznit, že ani naše politická veřejnost neocenuje dostatečně význam těchto dnes tak významných článků veřejného života, v nichž se prakticky o politice rozhoduje mnohdy stejně významně jako v obcích, nebo parlamentě. Obvykle se jen nařiká nad důsledky, které z toho vyplývají. Nejlépe charakterisoval výsledky voleb do závodních rad sociálně-demokratický týdeník Cíl, který letos v srpnu napsal:

»Volby do závodních rad velmi rozrušily dělníky a zaměstnance. Převážnou měrou nespínily očekávání, že pomohou konsolidaci našich výrobních poměrů a že přispějí k odpolitování v podnicích. Budiž také zdůrazněno, že do dnešního dne se veřejnost nedozvěděla o jejich skutečném výsledku. Zprávy, které o výsledcích voleb vydávala oficiálně ÚRO, byly zprávy skreslené. Byly vydávány statistiky, podle kterých prý v 70 proc. závodů, podniků a úřadů bylo dosaženo potřebné 80procentní většiny pro předložené kandidátky. Ovšem, v těchto statistikách byly uváděny závody jako rovnocenné jednotky bez ohledu na počet voličů. Takže závod o 50členném počtu osazenstva byl postaven jako stejná jednotka vedle závodu s několika tisíci zaměstnanci. Skutečnost byla ovšem docela jiná. Lze tvrdit, že volby prošly hladce především v závodech malých. Tam obvykle došlo k dohodě politických organizací, a nebylo tolik možnosti k politickému útisku, zastrahování a použití jiných prostředků. Ve větších závodech o počtu 500 až 1000 zaměstnanců podle tajných a přísně střežených statistik ÚRO prošly kandidátky jen ve 45 proc., v závodech o počtu nad 3000 zaměstnanců dokonce jen v 13 proc. Tato statistika veřejnosti předložena nebyla, neboť právě v těchto rozhodujících závodech se přes dvojnásobně nepodařené volby posice dřívějších závodních rad pomocí ÚRO udržely.«

Takový je asi obraz poměru mezi odborovou organizací a politickými stranami a obraz demokracie v největší organizaci našeho veřejného života. Není pochyb, že v tomto stavu velmi mnoho zavinily samy politické strany, které nad tímto závažným problémem jen bez-

radně přešlapují nebo zavírají oči, nevědouce si s ním rady. Plané bouření proti danému stavu a radikální články v novinách ovšem situaci nikterak nezmění. Ani negativní postoj k politice odborů.

Změny v dnešní tuhé centralisaci, mocenském rozhodování v odborech a nedemokratických metodách bude si musit vynutit jedině samotné členstvo odborů: dělníci, veřejní a soukromí zaměstnanci. Domohou se svých práv na spolurozhodování o všem, co se v odborech děje, budou-li je všechny politické strany podporovat a nenechají se nadále zastrahovat. Tuhý totalitní režim, který vládne v sjednocené odborové organizaci, neodpovídá dobré odborářské tradici našich dělníků a zaměstnanců. Je to systém, který nad bývalou NOÚZ vybudovali za okupace Němci a na kterém až dosud nic nebylo změněno, kromě t. zv. »demokratických« voleb.

Na nejbližší dobu ohlašují odbory volby do místních a závodních odborových skupin. Tady mají dělníci a zaměstnanci možnost odstranit z vedení osoby, k nimž nemají důvěru. Jsou to místa velmi důležitá, protože z těchto míst jsou také ovlivňovány volby do závodních rad. Ty se mají konat podle slibů odborářů z jara příštího roku. Již tyto dvojité volby by mohly velmi účinně zasáhnout do vnitřního života odborů. Je ovšem třeba, aby jejich čistota byla veřejností střežena.

Bohuslav T v r d o ň

p o z n á m k y

O zahraniční půjčky

Jistě všichni v zásadě souhlasíme s názorem, který projevili pan ministerský předseda v rozhovoru s americkým novinářem o dolarových půjčkách. Potřebujeme jich k výstavbě svého hospodářství a usilujeme proto, abychom jich dosáhli za slušných obchodních podmínek. Zaplacením příměněné ceny chtěli bychom se vyhnouti závazkům, které by byly v rozporu s našimi národními zájmy. Na naší straně se projevuje dobře pochopitelná snaha dívat se na celou tuto záležitost jako na čisté obchodní transakci.

Nebylo by však věci na prospěch, kdybychom si neuvědomili, že americké půjčky nejsou tak docela jen obchodní záležitostí, jak se nám zdá. S americkými dolary je to podobné, jako s textillemi na našem domácím trhu. Je jich s ohledem na poptávku málo. Kdyby se úroky a provize za americké půjčky platily podle poměru na volném trhu, pak by dlužníci s ohledem na zmíněný již nedostatek dolarů na to hodně depláceli. Sazby by byly sotva pod šest procent. Spíše asi značně nad tuto sazbu. Čisté sazby by se totiž v mnoha případech ještě zvyšovaly o »pojistnou prémii«, která věřiteli má odškodnit v případě, že by dlužník nemohl dostát svým závazkům. Výše premie se řídí podle toho, jak risiko posuzuje věřitel, nikoliv podle toho, jak se na věci dívá dlužník.

Půjčuje-li některá země za nižší sazby, než jsou sazby, které odpovídají poměrům na trhu, nejedná vlastně čistě po obchodnicku. Jedním z důsledků jejího postupu je, že nízká úroková sazba nevyrovnává nabídku a poptávku na trhu půjček. Amerika vytváří, anebo pomáhá vytvářet svým postupem podobnou situaci, s níž se doma setkáváme na trhu nejrůznějších statků. Úředně stanovená cena je vzhledem k poptávce příliš nízká. Za úřední cenu by lidé byli ochotni koupit daleko větší množství zboží, nežli prodávající jim mohou nabídnout, a proto je nutno zavést nějaký přidělový systém. Kupci mohou být jen částečně uspokojeni, anebo někteří kupující musí být z možnosti koupě podle nějaké více méně libovolné zásady vyloučeni.

Ten, kdo rozhoduje o dolarových půjčkách za »úředně stanovené sazby«, má na vybranou, komu z uchazečů vyhoví. Těžko by se daly stanovit nějaké objektivně platné podmínky výběru a ještě těžší by asi bylo přesvědčit národ, který půjčuje pod sazbami, jichž by bylo možno dosáhnouti na volném trhu, aby se vzdal rozhodování a přijal podmínky, které by stanovili zástupci jiných národů. Zájemci o úvěry mají proto mnoho důvodů, aby s tímto rozhodčím jednali s nevybranější zdvořilostí. Neměli by zapominat, že cena, kterou mají zaplatit, je mnohem nižší nežli cena, které by věřitel mohl dosáhnout, kdyby své dolary půjčil prostě tomu,

kdo by ve volné soutěži mohl nejvíce zaplatit. Již proto není ani slušné ani věcně správně obviňovat tohoto věřitele ze skukchivosti.

Rikají-li Američané, že poskytováním půjček Evropě přinášíme oběti, nemáme právo pochybovat o tom, že v jejich jednání je opravdu mnoho poctiveho úsilí pomoci nejvíce postiženým národům. Je především na nás, abychom své přátele za oceánem dovedli přesvědčit, že naše spojení a nejúžší přátelské styky se Sovětským svazem nevylučuje nijak přátelské styky a úzkou hospodářskou spolupráci se západními národy včetně Spojených států. S nemenší energií musíme však i své spoluobčany stále upozorňovat, že si nesmíme dovolit, abychom své politické, kulturní a hospodářské styky se Západem oslabovali. Pozorujeme s lítostí, jak někdy i lidé velmi vzdělání projevují o významu naší hospodářské spolupráce se západními zeměmi lehkomyšlné názory, které by asi sotva dovedli obhájit v opravdu věcné rozpravě. Víťame proto otevřenost, s níž pan ministerský předseda prohlásil, že dolarové výpůjčky opravdu potřebujeme. Jinými slovy to znamená, že se bez dovozu ze západních zemí nemůžeme obejít.

Na první pohled by se mohlo zdát, že připravovaný příliv amerických dolarů do Evropy musí usnadnit také naše hospodářské postavení, i když bychom sami vyšli při rozdělování půjček naprázdno. Vzestup zaměstnanosti a kupní síly v zemích, které úvěr dostanou, projeví se nepochybně odrazem i v našem hospodářství. Vyhledky našeho exportu se zlepší. Přesto se však podobá pravdě, že celkový výsledek by byl vcelku nepříznivý. Vývoz je nám jen prostředkem k tomu, abychom mohli dovážeti. Musíme dovážet suroviny, polotovary i hotové výrobky, jako na př. stroje, abychom mohli plnit svůj hospodářský plán. A tu si musíme dobře uvědomit, že mnoho zahraničních trhů je ve znamení nedostatku zboží. Suroviny a obilí dosahují rekordních cen. Není těžko uhadnout, že se po uvolnění půjček různým státům zhorší situace kupců, kteří nebudou moci platit dolary anebo nějakou jinou hodnotnou valutu.

Uvědomíme-li si i velikost dosavadního svého schodku v obchodě se zeměmi s hodnotnými měnami, pochopíme zajiště a naléhavost dolarových půjček. *Inž. Karel Doležal*

Změna jako kontrola

Sjezd sociálně demokratické strany upoutal pozornost hlavně zvolením nového předsedy. Souvisí to — také — s tím, že u nás změny na vedoucích politických místech jsou považovány za něco neobvyklého.

Bylo řečeno, že demokracie je diskuse. Později bylo řečeno, že demokracie je kontrola. A jedním z nástrojů kontroly je také změna. Vědomí, že změna je možná, že jedna může být nahrazena druhým. U nás jsme si příliš zvykli na to, že politické funkce jsou téměř doživotní. A přece nic není tak prospěšného, jako střídání vedoucích lidí. Dobré věci jen prospěje, odejde-li časem i dobrý ministr do poslanecké lavice, aby zde využil zkušenosti, které získal jako ministr; a stejně se dobré věci prospěje, budou-li se časem poslanci z poslaneckých lavic vracet do svého povolání, do běžného života strany, k novinářství a jinam. Jisté politik, který leta zastává tutéž funkci, získá mnoho zkušenosti, ovládne agendu, která je mu svěřena; ale velmi často ztrácí souvislost se skutečným životem a vidí ho jen pod zorným úhlem své kanceláře. Zde může prospěšně působit zdravé střídání.

Je u nás strach ze změn na vedoucích místech politického života. Zde se tíše a prakticky uznává definitivita. A jako je potřeba vychovávat mládež, aby chtěla od života něco víc, než definitivitu, tak je dobře i v politickém životě vyhýbat se definitivě.

Stalo se v Anglii, že otíhodný a vážený ministr udělal chybu. Řekl novináři něco, co mělo ještě chvíliku být tajemstvím. I omluvil se za chybu, uklonil se, a — jeho demise byla přijata. Uznali, že jde o otíhodného a váženého ministra, ale — nedá se nic dělat! *V. G.*

Co má dělat ministerstvo?

Nová ministryně prámýslu inž. Jankovcová řekla novinářům, že už jako poslankyně se velmi dobře přesvědčila, jak nesmírně jsou naše ústřední orgány zatěžovány zbytečnou a komplikovanou agendou. »Chtěla bych proto provést určitou decentralisaci dněšních ministerské práce, z níž se mnoho může přenést na orgány hospodářské a lidové samosprávy. Při tom by ministerstvu zbyla jen činnost řídicí, kontrolní a koordinační.«

Budiž pochválena první česká ministryně, že záhy po svém vstupu do vlády položila otevřeně prsty na otevřenou ránu naší veřejné správy. A není podceňováním dobrých úmyslů a sil nové ministryně, když bude projevována dávka nedůvěry, že se jí tento úmysl zdaří, neboť jsou síly, proti nimž je těžko bojovat. A jednou z těchto sil je postupující zbytnění našich ministerstev. Dnes se v ústředních úřadech, které mají rozhodovat jen v zásadních případech a odkud mají vycházet zásadní směrnice o činnosti toho či onoho oboru veřejné správy, projednávají maličké starosti a drobné žádosti, které při dobré vůli a hlavně při lepší organizaci veřejné správy by si vyřídil žadatel na radnici nebo v nejbližším okresním městě.

Ríkáme, že lid si vládně sám. Ale ve skutečnosti lid unaveně bloudí po Praze a chodí z oddělení do oddělení. Hodně by polevila bytová tíseň v Praze, kdyby se provedla slušná organizace veřejné správy a kdyby byla ministerstva vrácena svému účelu, kdyby byla řádně osekána a kdyby jim bylo ponecháno jen to, co jim patří jako ústředním orgánům veřejné správy. Taktó se veřejná správa podobá tělu, kde veškerá krev se hrne do hlavy.

Je potřeba stanovit, co přísluší ústředním orgánům a co přísluší úřadům a institucím jiným. A je potřeba také přihlížet i k lidskému materiálu v ústředních úřadech. Bylo by jen na prospěch věci, kdyby mladý úředník, dříve než přijde do ministerstva, měl trochu zkušenosti, jak to vypadá kdesi na venkově v místním národním výboru nebo jak se úřaduje na okrese. Není zdravé, když úředník v Praze rozhoduje o věcech, které neviděl zblízka. Autorita ústředních úřadů na venkově je silně oslabena také tím, že velmi často tam chodí směrnice, které prozrazují, že jejich původci nevědí z vlastní zkušenosti, jak se na venkově žije, úřaduje. Jsme-li svědky toho, jak vše se hrne do ministerstev, nemůžeme se divit, že v podřízených úřadech a institucích se pomalu šíří duch resignace, vědomí bezmocnosti proti kolosům ministerstev tam v Praze, kde se vše rozhoduje.

V první republice jsme nedovedli hnout z místa organizaci veřejné správy. Dnes tato otázka je daleko bolestnější, živější, palčivější. Nová ministryně ukázala na velkou bolest veřejné správy. Hledají se mužové, kteří by dovedli najít lék na tuto bolest. Lék, nikoli náplast. *V. G.*

Neuvěřitelné, ale pravda —

Kdyby nám byl někdo za poroby řekl, že stranicví v nové republice rozkvetlo do forem, proti kterým byly způsoby obvyklé za první republiky idylou, byli bychom ho asi hnali hodně daleko. Denní styk s lidmi a věcmi však nás poučuje, že se stranicví dostalo i do nejzazších koutů, kam by se byl nejfanatichčtější stranicví sekretář dříve neodvážil.

Máme u nás několik desítek zkušebních komisí při nejrůznějších úřadech, školách, podnikcích. Před nimi se vystřídá do roka velký počet kandidátů. Zeptejte se kteréhokoliv tajemníka kteréhokoliv komise, kolik politických intervencí přijde během zkušebního období a zejména v době, kdy se konají zkoušky. Jsou případy, kdy drzost slavi triumfy. Stalo se, že za propadlého kandidáta přišel intervenovat advokát strany, ke které náležel onen špatně připravený pán. Nemluvil o zkoušenci, ale o svém klientovi. Měl vědomosti i o věcech, které mají zůstat tajemstvím. Ze sekretariáty telefonují v den zkoušek a vyvolávají zkušební komisary, je také zjev všední. Za dob normálních se kandidát nejprve ponořil do knihek a chodil pilně do kursu. Nyni mnozí nejdříve zajdou do sekretariátu své strany nebo vyhledají pořádnou protekci, s knižkami se mnoho nemoří.

Pátráte-li po příčinách, jak k tomu došlo, dojdete k zjevům, které zarmocují. Do zkušebních komisí se dostali i lidé, kteří neměli nejlepší kvalifikaci, ač se to předpokládá, měli však stranicvou legitimaci. Kdyby se udělala generální prohlídka všech zkušebních komisí a všichni paní komisaři a přísedící museli přinést své kvalifikační listky, to by byla podivná. Je to smutné, ale je to pravda.

Stejně a podobně je tomu i někde ve školách. Profesor se skutečně bojí dát nedbalému žákovi nedostatečnou, neboť se proslechlo, že otec nedbalého chlapce je redaktorem v tom a v tom stranicvém listě a kolegové na ústavě mají obavu, aby jejich škola se nedostala do novin. Tož začka raději pastí. Protekce a i korupce se nám rozlézá na místech, kde nikdy nebývala. To není dobré znamení. Všichni slušní lidé se musí proti tomu spojit, bez ohledu na politickou příslušnost. Socialistická společnost nemůže potřebovat nedochůdčata, která vystudovala nebo vykonala zkoušky jen proto, že kdosi kdesi mocný chtěl ukázat svou moc. *jpš*

Rozhlasová theorie o nezávazné tlamě volově

V úterý 25. listopadu hlásil český rozhlas ve svých večerních zprávách v 7 hodin, že někteří zaměstnanci národního podniku továrny na umělé tuky Sana v Hloubětíně rozkradli 65 q jedlého oleje a 346 q umělého tuku, celkem v ceně něco přes 1 milion Kčs. K této zprávě dodal rozhlas, že potrestání budou jenom ti zaměstnanci, mezi nimi také předseda závodní rady, kteří se prodejem nakradeného tuku a jedlého oleje obohatili, ti však, kteří si brali pro svou domácí potřebu, že potrestání nebudou, protože (tak to doslova řekl v rozhlase) »volovi se nemá zavazovat tlamae« (rozuměj: volovi, vyšlapávajícím zrní z klasů ve starém Egyptě).

Dojde-li k obecnému uskutečňování této theorie, hlásané rozhlase, a budou-li si zaměstnanci beztržně odnášet z podniků, v nichž pracují, co uznají za potřebné pro svou domácí potřebu, tak to může u nás pěkně vypadat. Mohou-li si podle této theorie odnášet zaměstnanci národního podniku Sana v Hloubětíně pro domácí potřebu tuky a umělé olej, pak si budou moci zaměstnanci textilních národních podniků odnášet pro domácí potřebu (podle svého volného uvážení) beztržně látky a podšívky, ze strojařských jízdní kola, z potravinářských zeleninové a ovocné konzervy, z kožedělných boty, z jatek maso, a konečně — na postách, které jsou stejně národním podnikem jako Sana v Hloubětíně, budou si moci brát poštovní známky pro domácí potřebu. Protože ve znárodněných peněžních ústavech nejsou tuky a jedlé oleje jako v Saně, nýbrž peníze, budou si moci brát zaměstnanci bank peníze, ovšem pouze pro domácí potřebu. Mohou-li si brát zaměstnanci národního podniku továrny na umělé tuky Sana v Hloubětíně beztržně pro domácí potřebu — jak jsme to slyšeli 25. listopadu v rozhlase — to, co vyrábějí a s čím pracují, pak to mohou dělat také zaměstnanci ostatních národních podniků. —č—

Ministr mluví k vysokoškolákům

V Národním osvobození byl otištěn obsah řeči jednoho ministra, kterou proslvil na veřejném projevu komunistických vysokoškoláků. Je jisté obtížné vyslovit přesný soud o projevu, poněvadž jen stenografický záznam by dovedl dát přesný obraz. Ale i heslovitý obsah, jak jej zaznamenal zmíněný list, je takový, že se nechce věřit. Týž den večer byl obsah řeči citován v českém vysílání z Ameriky.

Projevy některých vedoucích činitelů naší největší vládní strany mají v poslední době barvu i jádro, jež by slušely nejradikálnějšímu opozičníkům. Je jisté, že to bylo vytyčení programu, získať jedenapadesát procent hlasů ve volbách. A náš lid, který s úzkostí pozoruje, jak si někde a někdy počínali příslušníci největší vládní strany, ač nemají většínu v národě, se nijak netěší na onu chvíli, kdy by kýženou většinu získali. Řeč pana ministra může nejvýš vyvolat trapný úsměv na rtech příslušníků jiných stran nebo lidí bez stranické příslušnosti, ale nezíská je. Naopak je přínutí, aby se semklil a bránil.

Nejsme zvyklí na podobný tón. Naposledy jsme jej v naší zemi slyšeli před květnem 1938. Mluvili tak stoupenec Henleina. Na Němce to platilo, šli jako stádo až do záhuby.

Za okupace jsme pracovali jeden vedle druhého, neptali jsme se, kdo z nás je komunist a kdo jiného vyznání. Mílovali jsme se, aniž jsme o tom mluvili, ale nebylo mezi námi nenávisti, leda k Němcům. Zdá se, že někteří činitelé komunistické strany, kteří v té době nebyli doma, nepoznali onen krásný cit sounáležitosti, který nás silil a udržoval. Ani nyní není v nás nenávist ke komunistům, dokonce se radujeme, že se z nich stali vlastenci a státotvorní činitelé. Nikdo je nebudě vylučovat z vlády, nebudeme si přát, aby byli ve volbách tak oslabeni, že by přestali být největší stranou. Je mezi námi převážná část upřímných a opravdových socialistů a demokratů, kteří nesneseme, aby kdokoliv chtěl se vracet v politice a v hospodářství do doby, jež je pryč. Ale příliš pevně v nás jsou zákony obecné morálky, jež svými kořeny tkví v křesťanství a v době klasické vzdělanosti. Jedním z příkazů na příklad je: »Co nechceš, aby jiní činili tobě, netčiň ty jim!« Nepřipustíme, aby kdokoliv u nás hlásal pochybnou pravdu, že činí-li dva totéž, není to totéž. Zejména ne v politice!

V době, kdy alkoholismus zachvátil značnou část národa (pije se třikrát větší množství alkoholu než v r. 1937), kdy miliardy korun prolévají příslušníci osvobozeného národa hrdlem, kdy se zničilo za miliardy národního majetku, kdy chodíme se smutkem v srdcích kolem krámů s texti-

lem, v nichž jedinou okrasou výkladů jsou papírové figuriny, kdy neuroda představuje skutečně národní neštěstí, v té není veležrádcem ten, kdo nemůže souhlasit s některými nezpůsobnými některých příslušníků největší vládní strany, nýbrž ten, kdo do úsilí dvouletého plánu vnáší neklid, vyvolává strach prostého obyčejného člověka, kdo šmelí se zbožím i s prací, kdo krade, lže a štve jednu část pracujících národa proti druhé.

Pro nás, obyčejné lidi, je představa ministra spojena s představou gentlemana, odpovědného činitele, tvůrce hodnot a člena vlády. jpb

Vánoce a smíšené manželství

Vánoce jsou v celém světě pokládány za svátky klidu, lásky a štědrosti. Právě tyto svátky tráví rodiny vespolek u rodinného krbu. Tohoto rodinného krbu postrádají již třetí vánoce Česky, provdané za Němce, a jejich nevinné děti, neboť byly ze svých domovů násilím vyhnány. Ačkoliv během této dlouhé doby bylo povoláními orgány zjištěno, že se rodina naprosto nicím neprovinila, nenašel se dosud ani jediný odpovědný činitel, který by se tímto problémem nejen zabýval, ale zjednal také nápravu. Není přece natrvalo možné oddalovati vyřešení tohoto problému, kterým je postíženo cca 80.000 rodin a 150.000 nezletilých dětí, jen z toho důvodu, že v domovech těchto smíšených rodin bydlí lidé, kteří nemíní vrátit bytové zařízení českým ženám, jež jim bylo za úspory českých rodičů pořízeno. Mimo nevinné děti jsou zde také přestárlé osoby, které si po dlouhou řadu let platily pensijní příspěvky a dnes zde stojí již třetí rok, ačkoliv práce neschopny, bez haléře podpory, odkázány na milost svých dětí, které vychovaly tak ryze česky, že jsou řádnými čs. občany, nebo na almužnu příbuzných a cizích lidí.

Míní-li odpovědní činitelé trestati nás Česky za to, že jsme se provdaly před mnoha lety za Němce, tehdy čs. občany, netrestejte naše nevinné děti, česky vychované. Vzpomente při rozsvěcování vánočního stromku vašim dětem, že je zde 150.000 dětí, kterým se oči nerozžárí radostí nad vánočním stromkem, neboť jim tento nemohou rodiče poskytnouti, protože jejich omezené výdělky nepostačují ani k obživě rodiny. Jménem těchto dětí nechť vláda rozřeší konečně tento problém smíšených rodin buď vrácením čs. státního občanství vzhledem k českému živilu, neb vystěhováním do země třeba zámořské, vadí-li zde v republice žít německý. České ženy ze smíšeného manželství

Týdny a roky

K tváři posledních let také patří, že skoro každý týden není jen obyčejný týden. Skoro každý je něčemu věnován. Něčemu dobrému, rozumnému, užitečnému, nač by se mělo upozornit. Předehra je téměř vždy stejná: sejde se výbor, komise nebo komitét a poradí se, co má dělat, aby týden, věnovaný tomu a tomu, dopadl dobře. A pak to jde jako po drátku: pozvou se novináři, vyloží se jim, jak právě ta a žádná jiná myšlenka je důležitá. Požadují se redakce, aby věnovaly týdnů náležitou pozornost. Zakarňuje se ČTK i rozhlas; na ulicích se objeví plakáty. Řídící a učitelé dostanou oběžník, aby upozornili děti, jak je tento týden důležitý. Pak se uspořádá velký projev. Na projevu musí promluvit „aspoň“ člen vlády; promluví-li jeden politik, promluví i další strany Národní fronty a snaží se dát zcela nenápadně najevo, za kterou stranu mluví. — A když týden uplynul a když už nastane týden, věnovaný zase něčemu jinému, sejde se výbor, komise nebo komitét, který pořádal týden předchozí, a zjistí: chtěl jsme upozornit na dobrou věc, ale: nebyl zájem! Tisk se vymlouvá na nedostatek místa, rozhlas tvrdil, že si dělá program daleko kupředu a že nemůže v poslední chvíli jen tak měnit program; školy se zase vymlouvají, že učitelé mají učit děti a že jim už chodí tolik pokynů a oběžníků, že jim jde z toho hlava kolem; tiskárny a plakátovací ústavy poslaly účty a nechť je uznat, o jak důležitou věc se jedná a že by měly vyjit vstříc. Dámy, pánové, nezám na místech, na kterých jsme čekali pochopení a podporu!

Je dobře jít světem s vědomím, že dobrá myšlenka na konec zvítězí. Nezvítězí jen tím, že je dobrá. Snad se olej dostane sám sebou nad vodu. Ale zlato se těžko dobývá ze zafetě kamene, který zlato pevně drží. Dobrá myšlenka zvítězí jen tím, kolik lidí se jí ujme, kolik lidí dovede za ní jít, kolik lidí dovede za ní snášet nepříjemnosti. Nezvítězí za den, ani za týden.

Rozumná reklama počítá s tím, že nezíská lidi za týden,

ale že je upoutá jen ustavičným upozorňováním. Kapka za kapkou i kámen vyhloubí. Je to cesta zdlouhavá, ale jediná, která zaručuje úspěch. Pro myšlenku — byť byla sebelepší — nezískáme lidi za týden. Získáme je za rok, za dva roky.

Čím více bude týdnů, z nichž každý je věnován něčemu jinému, tím menší budou vyhlídky na úspěch. Není možné, aby člověk do neděle byl zapálen pro jednu věc a po neděli aby už horoval pro něco jiného. Bude daleko lepší jít za dobrou myšlenkou od týdne k týdnu, od roku k roku, někdy cestou, někdy necestou, ale vždy s vírou, že na konec dobrá věc zvítězí. Lidé jsou příliš konservativní, aby je bylo možno trvale získat za týden. Týden je příliš krátká doba v jejich životě. Musíme na to jít jinak. Každodenní, šedivou, nenáročnou práci.

V. G.

Osidlování — etapa další

Co chcí dnes říci o osidlování, je jen skromný názor prostého úředníka, který rád pracuje pro svůj národ, ale s zálem se musí dívat na škody, které nám vznikají. A nejvíce ho bolí, že kromě kusých zpráv ještě nečetl v našem svobodném tisku rozumný názor odborníka na osidlování a že i z vyšších míst stále slyší: »co můžeme dělat, rozkaz je rozkaz« — »jděte a řekněte jim to« — »veškerý odpor je marný«.

Všechna čest prvínmu provedení osídlení, i když ani ono nebylo bez chyb. Zcela správně bylo urychlené provedení přídelových plánů (při lepší organizaci, bez zdržování průhlednou tendencí mohly být vyhotoveny ještě dříve).

Dnes jsou přídelové plány vyhotoveny ve všech obcích. Každý zemědělec má scelený přídel. Je však spousta obcí jen částečně osídlených, kde je osud půdy a usedlosti dosud neznám (ve správě NPF, který si neví rady). I v plně osídlených obcích osídlení z různých příčin odchází a noví přicházejí (na př. v jedné obci z 80 se jich během roku 42 vyměnilo a na některé usedlosti je již třetí uchazeč), dosud nejsou vyřešena smíšená manželství (poloviční konfiskáty), odvolání konfiskace, majetek Němců-specialistů (na př. horníků — lesních dělníků). Stávající služebnosti nejsou vyšetřeny a přídelové plány potřebují přezkoušení v klidu a beze spěchu, doplnění nedostatků, poznanych skutečným hospodařením na nových přídelech. Mnoho plánů bude nutno opravit pro nespokojenost zemědělců (i když původně podepsali »soulas uchazečů«), kteří nemohou řádně hospodařit v navrženém přídelu, protože plán byl vyhotoven neodpovědným autorem, který pracoval v chvatu a v panice.

A ministerstvo zemědělství vydává jeden pokyn za druhým, ukládá nové a nové úkoly, ačkoliv staré nejsou splněny. Naprostý nedostatek úředníků a hlavně schopných úředníků u OKMZ (pensisté a nezkušené mladé síly z naprosto odlišných oborů) nestačí tomuto tempu. A technický personál (měřičský), zapojený do těchto prací, je nyní nucen za každou cenu do 15. prosince t. r. připravit všechny obce k prozatímnímu knihování a v každém okresu 10 obcí k definitivnímu knihování.

Jaký má význam prozatímní knihování? Asi takový, jaký měly »dekrety o přídelu«. Každý ví, že v první polovině příštího roku budou volby. A jako byly »dekrety« volebním slágrem r. 1946, tak jim má být i prozatímní knihování v r. 1948. Rozumní zemědělci (přídelci) se tomu jen usmívají. V dekretu bylo číslo usedlosti a jméno, komu se přiděluje. Jak byly rozdávány, je známo. Jakou mají cenu pro přídelce, je rovněž známo. Žádnou, nespí-li uchazeč všechny podmínky a nezní-li dekret na životaschopnou usedlost. A v prozatímním knihování přibude proti dekretu ještě přibližná výměra (asi 8 ha — asi 12 a pod.). Bude to prvně v našich pozemkových knihách, kdy se do nich budou zapisovat (být jen přibližně) výměry. Knihovat se bude všem stejně. Na schopnosti a na to, kolik kdo zaplatil, se nehledí. Změní-li toto zknihování neschopného zemědělce ve schopného, je jasné.

Definitivnímu knihování jistě prospěje více času a pořádku. Přitom se nemusí táhnout jako první pozemková reforma. Za nynějšího spěchu a chaosu vznikne tolik chyb a omylů, že je budeme opravovat dvacet a ještě více let. Řeční »dvakrát měř a jednou řež« měli by si připomenout všichni ve vedení, kteří (třeba z politických důvodů) tolik chvátají.

Zůstane hanbou zeměměřičských odborníků, bude-li se pokračovat v dosavadní praxi a nenajde-li se někdo, kdo by jejich práci řádně zorganizoval a usměrnil. Nepomohou si tím, že někteří z nich prohlašují to, co jsou dnes nuceni

dělat, za nedůstojné jejich stavu. Více by pomohl pracovní sjezd, kde by si bez politických vlivů odborně vypracovali program.

Bohumír B u r e š, rev. p. t. sl.

Jak mohou žít?

Děti nevolí, děti jsou nanejvýš dobré do průvodu, aby manifestovaly, že od kolébky až po rakev je naše strana nabitá členstvem. Děti jsou dobré pro politickou agitaci, protože slyší-li davový posluchač o dětech, hned je zjhljší a přístupný i leckteré tvrdé politické doktríně. Děti jsou prostě dnes v módě a počínajíc úvodníky časopisů a vlakovými hovory končí debatuje se, rozhoduje se, opravuje se i upravuje se vše s heslem vše pro dítě a pro snížení kojenecké úmrtnosti. Jak to vypadá v praxi? Promiňte, já vím, že tohle všude tak nevypadá, že dokonce jsou i vzorné ústavy, že jsou i obchody, kde na děti se dostanou dobré věci z UNRRA, to je jasné, že mezi mnohými věcmi se jedná solidní najde.

Tedy před narozením. Matka, myslím, i u těch největších primitivů potřebuje pomoci. Ovšem bývalý chvályhodný zvyk, že na úřadech, v obchodech, na dráze, prostě všude měla jakousi přednost, zdá se, dokonale vymizel, protože silnější vítězí a těžko se matce před porodem bojuje o místo při návalu do vagonu. Těžko se jí bojuje ve frontě na punčochy. Pravda, to jsou věci soukromé, co s tím má úřad společného? Ne tak docela. Jsou různé vyhrazené oddíly ve vlacích, pro různé delegace se slevou i bez ní, jenom budoucí matky, ty ať si jedou jak dovedou. Proto podporujte populaci v tisku, rozhlase i na politických shromážděních.

Porodnice. Nevím, kolik jich máme v Československu, vím však, že většina jich je s celým zařízením, protože asi na tohle peníze už nezbyly, o dvacet až třicet let pozadu. Ale jistě se namítne, jaképak je k tomu třeba vymýšlení. Děti se rodí doma na posteli a také to jde. Pravda, ale tam často ani ta postel není. Rodičky posedávají na chodbě a v předsáli porodního sálu až do samé chvíle před porodem a pak honem, honem. Divíte se pak, že dochází k tolik komplikacím, které by už dávno neměly být?

Ale to je porodnice. Jak je to na venkově? Jsou kraje, kde se porodní asistentky nedovoláte, protože není. Pochopitelně, je to také jen živnost, a každý jde tam, kde najde obživu. Ostatně nemají ty dobré ženy na různých ustláno. Znáám sedmdesátiletou asistentku, která přivedla na svět několik generací, a dnes živoří. Ovšem. O okresní silnice se stará řádně ustavený cestář, trať také hlídá pochůzkář. Všechny si zřídily veřejné úřady. Na porodní babičky se nedostalo. Budujeme hodné nového. Ustavte také babické obvody. Neříkejte, že to je nerentabilní, že to zatěžuje veřejnou pokladnu. Dá se ušetřit na stovkách jiných věcí.

Stejně je tomu s lékaři. Vypravoval mi nedávno jeden lékař z pohraničí, jak se tam má královsky. Je státním obvodním lékařem; to zavazuje k řádce velmi důležitých služeb, které jsou ovšem honorovány hůře než některé nádebnické práce. Sem tam nějaká nemocenská pokladna, z níž mu při čtvrtletním konečném účtování ještě strhnou, často rovnou polovinu. Inu, učená bída. Ale je to lékař a slouží vic lidem než sobě a své rodině. Na tohle si ani nestěžoval. Naříkal nad jinou věcí. Často se stane, že ho v noci náhle volá telefon nebo posel. Tam a tam je to s rodičkou zlé; a milý lékař sedne — na kolo a v dešti, ledevici nebo větru jede pomáhat. Divíte se, že takhle vyčerpaný člověk prostě někdy porod nezvládne? Inu, nevádí, nenarodil se. Co na tom, že šmelnáří a jiní paraziti lidské společnosti si jezdí po barech a vyraženích v dobrých osmiválcích. Vždyť stejně nejsme vstříchni na jedné lodi.

Ošetrovatelský personál? Jak může mít, promiňte, ale je to tak, zájem o práci, zájem o svěřené děti v porodnicích a ústavech, když je práci přetíženo do nemožna? Spát? Kde, kdy, jak? Ubikace jsou pod kritiku. Universitní profesor, vynikající porodník, mi řekl, když jsme o té věci spolu hovořili: Dělníci by za takových poměrů dávno stávkovali. Tyhle ženy nanejvýš si postesknou a slouží dál. Divíte se, když unaveny utrmáceny k bezmyšlenkovitosti, zavíná něco, co stojí kojenec život? Co dělat? Doplnit personál? Není to tak nutné. Je mu třeba zaručit normální životní úroveň, aby se

měl aspoň kde vyspat. Taková je situace v druhém největším městě republiky.

Slyšeli jste o poradnách pro kojence a matky? Viděli jste takovou poradnu opět v tom druhém městě republiky? Ne jednu, ale víc, ba vlastně všechny jsou takové, nebo skoro takové. Třicet, čtyřicet dětí, rozbalených, připravených k vážení. Nemyslete na pulty, na odkládací stolky. Nic takového, matky je mají v náručích, všechno na sebe nacpané, jedno kašle, jiné pláče, děti nemocné se zdravými a to všechno, odpusťte, v chlívků, kam by člověk s troškou smyslu pro hygienu neuvázal ani kozu. Puch, tma, chlad, prostě všechno, co může dítěti škodit, to je mu zde velkomyslně darováno — k ochraně jeho zdraví.

Kojenecký ústav? Došla naše společnost tak daleko, že odhodila pamorákové odsuzování svobodných matek, ba dokonce už i k tomu, že tyto děti se nemusí rodit, jako nějaká nečistá stvoření, nebo, že se jich matky musejí zbavovat všelijakými pokoutnými cestičkami, které často hraničí s vraždou. Tak tedy i svobodné matky mohou mít děti; ale co s nimi pak? Konstatuje se, že naše socialistická společnost už dělala všechno pro nemanželské děti. A jaká je pravda? Nedaleko Brna je ústav pro nemanželské kojence. Opět, co se nikomu už nehodilo, s velkou slávou se nestyděli dát novorozeňatům. Co na tom, že tam je chlad, syrovo, co na tom, že se tam epidemicky objevila zažívací porucha ze špatné vody, že všechny podmínky sice svědčí bakteriím všech nemocí, ale ne kojencům.

Tolik tedy na okraj jednoho dlouhého problému. Snad se najdou lidé, kteří mne obviní ze škarohledství. Na tom nezáleží. Tohle bylo třeba říci všem, kteří ještě mají uši k slyšení a dovedou se smilovat nejen nad opuštěným psem, ale i trpícím děckem.

politika

Bohuslav Kindl

Lidé dobré vůle, bděte!

Stále slyšíme ze všech míst, že se bude provádět očista v národě, a stále se objevují činy, které by měly být přísně potrestány. Avšak nic se neslyší, že by vinníci byli potrestáni. I já chci poukázat na takovéto činy, které by měly být trestány. Avšak ti, co by měli být ticha, mají nejvíce kuráže udávat a tlačit se do veřejných funkcí. Na důkaz toho můj vlastní případ:

Jelikož jsem byl za KSČ senátorem, byl jsem hned 16. března 1939 zatčen a odvečen ke krajskému soudu v Písku. Nato jsem byl odvezen do koncentračního tábora v Dachau a pak po čtyřech měsících do Buchenwaldu, kde jsem strávil 6 roků a 2 měsíce.

Vzpomínám, jak jsme posilovali nově příchozí vězně, aby nezoufali, že to všechno, předčím a bude potom lepší život v naší nové republice. Tam žádný rozumný člověk neviděl v nikom politického odpůrce, nýbrž jen vězňového Čecha. Myslel jsem, že jsme všichni dostali dobrou školu a že nás Hitler převychoval, že se již nebudeme mezi sebou stvát, nýbrž bratrsky snášet pro blaho lidu a republiky. Mluvil jsem tam na několika schůzích po našem osvobození a naposled než jsme jeli domů, mluvil jsem v desinfekční síni a varoval bratry, aby nezapomněli, co jsme museli prodělat a že musíme zůstat tak sjednoceni jako v koncentráku až do smrti. Kdyby zase někdo začal stvát v národě, že by to byl zločin a neštěstí pro celý národ.

Když jsem přišel po šesti letech domů, svolal jsem ihned druhý den veřejný projev na náměstí, kde bylo tisíce lidí, a tam jsem řekl: budeme soudit, ale spravedlivě. Když někdo byl Němec, za to ho soudit nebudeme, ale jestli se něčeho dopustil proti českému národu, potrestáme jej podle

zásluhy; když se něčeho dopustil Čech, který se dal k Němcům a udával naše lidi, toho potrestáme dvojnásobně.

Bylo však dosti těch, kteří se nechovali za okupace tak, jak se na Čechy slyšelo, a těm to, co jsem řekl o potrestání, nebylo vhod. Z této strany začaly štvánice proti mé osobě. Honem se hlásili jako komunisté, než jsem přišel domů, již byla spousta komunistů hlášena, ač byli dříve u fašistů a u zfašisovaných agrárníků, hned si převlékli kabát a byli nyní nejuživějšími komunisty.

Byl jsem jednomyslně zvolen předsedou národního výboru a bez odpočinku po koncentráku začal jsem úřadovat. Nyní se každý hlásil, aby něco dostal, a hlavně ti, co se nově hlásili ke KSČ. Přišel ke mně člověk na úřad a hlásil mi šeptem, že se dal ke komunistické straně; chtěl něco, co se mu nemohlo dát. Když jsem chodil do úřadu, chytali mě na ulici a vyhrožovali mi, že budu dělat to, co oni chtějí, a ne to, co dělám já. Rekl jsem jim, že budu dělat tak, abychom vyhověli každému občanu, který se neprovinil a má nároky, že se nemůže dělat rozdíl podle politické legitimity; i když nebude někdo u žádné strany, ale má nároky, že to musí dostat.

Když jsem viděl, že by takovéto jednání škodilo straně, myslel jsem, že tyto nové komunisty, co nemají ponětí, co to socialismus je, převychoвам. Proto na plenární schůzi jsem řekl, že my, jako komunisté, musíme být příkladem těm druhým, že když se volá do práce, komunisté musí být v prvních řadách, a když se něco rozdává nebo prodává z německého majetku, že napřed uspokojíme tu druhé a my komunisté že počkáme, jestli něco zbude; když nezbude, že bude také dobře, neboť nás bude těšit, že jsme udělali dobrý skutek.

To se však nelíbilo některým z těch komunistům, a proto následovalo velké štvání proti mně, že prý to již nejsem já, že držím s pány. Ačkoliv jsem byl předsedou strany, nedostal jsem se nikdy do sekretariátu, vždy měl klíč někdo jiný. Dopisy, co šly na adresu sekretariátu, jsem nedostal do rukou. A tak si dělali co chtěli podle dřívější agrární politiky, kterou vedl agrární advokát. Pojednou jsem dostal přípis, podepsaný panem doktorem, abych složil funkci předsedy národního výboru. Dal jsem ho k projednání NR a tam jednomyslně bylo odhlasováno, že za mnou stojí do jednoho všichni. Rekl jsem na to, že jsem disciplinovaný straník, že to musím předložit do Prahy ústřednímu sekretariátu, aby rozhodl, co se má stát. Když jsem to předložil v Praze, řekl mi soudruh David, že mám zůstat na svém místě, že to ústředí dá vyšetřit. Čekal jsem, ale v ústředí se s tím nespěchalo a zatím se stalo to, co se nikdy stát nesmělo člověku, který 50 roků pracoval v dělnickém hnutí nezištně, čestně a poctivě.

Druhého ledna 1946 vrhlo se pojednou na radnici asi padesát lidí a po cestě si povídali: ty obsadíš telefon a my ho půjdeme nahoru vyhodit.

Asi patnáct jich vniklo do mé kanceláře a hrubým způsobem se dožadovali, abych ihned pustil kancelář a složil úřad předsedy MNV. Že dříve nepůjdou, dokud neopustí úřadovnu. Jeden listonoš křičel: „Když to nepůjde po dobrém, vymlátíme klackem celou radnici“. Nebojím se rány ani křiku, ale jelikož jsem v nich viděl přece jenom komunisty, nechtěl jsem vyprovokovat žádnou srážku, která by je potom mrzela. Proto jsem odešel do vedlejší kanceláře p. ředitele a požádal, aby mi zavolali ozhlásem náměstka, který by převzal úřad. Po jeho příchodu jsem odešel domů, ale přiběhl za mnou vrchní strážmistr od SNB a říkal, abych šel na radnici, že jsem neměl odcházet a měl je zavolat, že by je byli vyklidili.

O tomto přepadení byl zaveden protokol a dán krajskému soudu v Písku. Dodnes není známo, že by se s tím něco

Ďalšie, prý to snad byla jen deputace. Jim prý se nemůže nic stát, oni mají imunitu. Když jsem ještě úradoval, priniesli mi lidé udání na niektoré kvétnové komunisty, ktorí se hlásili dobrovolně na práci do Německa. Udání ale nepodepsali, prý se jich bojí. Zeptal jsem se úřadu ochrany práce, zda je pravda, že se hlásili dobrovolně do práce do Hitlerlandu. Když mi to bylo potvrzeno, podepsal jsem hlášení sám a dal vyšetřující komisi. Vyšetřující orgán mi řekl, že oni to priznali, že se tam hlásili dobrovolně, ale to prý nic není.

Prosím, když v době nejvyššího ohrožení republiky, kdy se u nás vraždí Češi, kdy se zde krade soukromý i státní majetek, v té době se jít hlásit dobrovolně do práce zločincům, aby mohli ještě více loupežníkům a vrahům uvolnit od práce a nasadit je do práce na vraždění jiných národů, to prý nic není.

Ale nejen to. Když to bylo proti nim zastaveno, bylo jim řečeno: tak a teď ho můžete žalovat. To se také stalo a já byl žalován pro urážku na cti. Jsou svědci, jak se ti lidé chlubili, co tam vydělají peněz, jak dobře Hitler platí. Nyní jsem zase žalován, že jsem řekl, že jsem musel vystoupit ze strany, poněvadž jsou tam lidé, kteří nemohli komunistům přijít na jméno, byla to u nich luza a chtěli se prý dělit. Na př. pan doktor, který říkal, že Hitler je genius, že má organizační schopnosti, že to, že si vzal Sudety, bylo docela v právu, neboť byly obydleny Němci a nikdy nám nepatřily; naši národní buditelé nás mohli nechat spát a my jsme mohli již dávno být všichni Němci a mohli jsme se nyní vyhřívat na slunci Velkoněmecké říše. — Tito lidé si 5. května ještě dopoledne pochvalovali fasismus a odpoledne, když viděli, že to opravdu praská, ihned říkali, že již dlouho sympatisovali s komunisty. Ti, kteří mě bili, když jsem zde u nás vystoupil proti Gajdovi, chtějí mne bít zase. Když jim nepomohl ani Beran, ani Moravec, tak myslí, že jim tam pomůže KSČ. Byl jsem žalován za Rakouska, za první republiky ještě více, a nyní, jak je vidět, bude to s námi asi ještě horší, poněvadž se nemůžeme dovolat práva. Co již krve teklo — a stále ještě se nám hrozí, že to není poslední.

Lidé dobré vůle, pomozte nám zabránit neštěstí, které se na nás valí. Soudruzi komunisté, soudruzi sociální demokraté, bratři národní socialisté i lidovci, uvažujte a nedopusťte, aby se národ opět tříštil. Nevíme, jestli bychom ještě jednu podobnou ránu snesli. Začneme již jednou se skutečnou očistou. Nechávejte na rozhodujících místech lidi, kteří se v nejtěžších dobách neosvědčili. Kdyby se jim naskytla příležitost, zase za svoji kariéru by nás zradili. Všichni dobří lidé, do jednoho houfu a bděte, jak řekl národní mučedník Julius Fučík.

V boji za pravdu nebojte se ničeho i kdyby vám vyhrožovali, i kdyby vás zavírali. Nesmíte povolit. Ti kvétnoví komunisté jdou jen za svou kariérou a těmi svými ciny dávají skutečné reakci do ruky zbraň proti socialismu.

Ještě horší je, jak se někde agituje pro stranu. To je hrozné, když se chudým a ubohým lidem v chudobinci říká, že musí volit komunisty, jinak že tím ukáží, že jsou proti SSSR a budou odsunuti s Němci. To je hrozné, takovýmto způsobem nutit lid, aby nás volil. Je to strašné, když se takovýmto způsobem má získávat důvěra ke straně.

Tady to bylo snadné přejít ke komunistům, ale měli se podívat, jak bolševici bojovali v revoluci roku 1917 až 1920. Bosí a skoro naří, hladoví a nevyspalí vedli boje až do vítězství. Tam se nestal bělogvardějec přes noc bolševikem, tam si ten vzácný titul musel poctivě zasloužit. Kdežto u nás pan doktor přistoupil a druhý den již si dělal ambice na ministerské křeslo.

Tragédia jednej strany?

»Slovenská kríza« bola ako-tak dočasne vyriešená. Nie sú síce s týmto riešením spokojní ani slovenskí demokrati ani slovenskí komunisti a tým menej komunisti

českí, ale drobný, na Slovensku bývajúcí československý občan po niekoľkých týždňoch obáv si predsa len nakoniec vydýchol, vidiac, že demokracia u nás ešte predsa len žije a že jej hlas nie je ešte hlasom znejúcim iba do vetra.

Slovenskí voliči, ktorí v niektorých krajoch hlasovali vyše 95% na DS a v celkovom priemere odovzdali svoje hlasy i svoju dôveru demokratickej strane na viac ako 62%, boli síce zarazení nad tým, a videli chybu v tom, ako strana rozdáva iným pozície, ku ktorým občianstvo dalo plnú moc DS, ale keď vedúci DS vysvetlili ľudu, že bolo treba tak urobiť pre záchranu demokracie v ČSR, ľud sa uspokojil a sľúbil si, že v budúcich vol'bách ukáže svoju lásku k demokracii a k slobode ešte zreteľnejšie.

A zrazu sa objaví v 34. čísle »Dneška« dlhé pojednanie dr. Jána Žáka, ktorý veľmi ostro skritizoval doterajšiu politiku DS a pri tom úmyselne a výslovné nepokládal za potrebné aspoň heslovite vyzdvihnúť kladný prínos DS v zápase o záchranu československej demokracie. Dôsledkom toho by sa český čitateľ zase mal pozerať na DS s veľkou dávkou nedôvery, a slovenský čitateľ by v českých kruhoch, sústredených okolo Ferdinanda Peroutku, mal vidieť zase ľuď, ktorí slovenskej problematike nechcú úmyselne rozumieť. A keď je článok uverejnený v reči slovenskej, pôsobí to dojmom ešte horším, lebo čitateľovi to pripadá, ako heby sa zase začínaly vraciat časy Slovákov »centralisticko-československých« a Slovákov »autonomisticko-slovenských«, z čoho dnešné Slovensko už vyrástlo.

Pokúsím sa aspoň stručne analyzovať niektoré vývody dr. Žáka z hľadiska drobného, verného občana Československej republiky, žijúceho dajme tomu v najvýchodnejšom kraji Slovenska, najmä jeho kritiku výberu osôb v DS.

Dr. Žák tvrdí, že pri zakladaní DS bola chybou úzkoprstosť, exkluzívnosť, ak nepoviememo egoizmus úzkeho kruhu zakladateľov, ktorých raz pokláda za dobrých, a ihneď zase za najhorších. Miesto vedomého priťahovania katolíkov do DS zúžovali vraj prví organizátori DS politickú a stranickú základňu na starých, dobrých a známych evanjelických politikov. Vraj bolo treba hľadať nových ľuď-katolíkov, čistých, akého-takého demokratického vyznania. Pre osoby sa vraj zabudlo v DS na princípy, na politiku, budúcnosť, pre stromy sa zabudlo na les, na podrast a hlavne na víchricu. A ja mám dojem, že pán dr. Žák pre svoje slovičkárnenie zabudol na základnú problematiku DS.

Po príchode osloboditeľských vojsk ukázaly sa verejne obidve složky ilegálneho odboja proti slovenskému fašizmu: složka komunistická i občiansko-demokratická. Začalo organizovanie národných výborov, aby sa zvládly prvé pofrontové úlohy, najmä zásobovanie armád v kraji úplne Nemcami vydrancovano a stavby provizórnych dopravných spojov. Komunisti vystúpili na verejnosť ako organizovaná jednotka, posilnená ľuďmi, prišlými spolu s armádou alebo tesne po nej zo SSSR, nekomunisti často ani nevedeli ako konkrétne bude stvárný vnútroštátny stranicko-politický život v obnovennej republike, lebo iné boly tendencie, hlásané z Londýna, iné zase z Moskvy. Že v popredí nekomunistickej složky odboja boli v značnej miere v našom kraji evanjelici oboch vyznaní (luteráni i kalvíni), to bolo dôsledkom toho, že za Slovenského štátu to boli väčšinou protestanti, ktorí najotvorenejšie a s plným vedomím zodpovednosti boli oporou československého zápasu o slobodu. Veď katolíci boli Slovenským štátom všestranne podporovaní a preto väčšinou len tí z nich, ktorých Slovenský štát prenasledoval pre ich agrárnickú, prípadne socialistickú minulosť, sa vedome a ochotne zapojili do odbojovej spolupráce. Boli sme si však vedomí toho, že nám treba pre zaistenie víťazstva demokracie počítať so širokými vrstvami katolíckeho, predtým ľudovou stranou vedeného ľu-

du. Spočiatku sme nechceli do DS prijímať bývalých členov Hlinkovej strany. Keď však minister Nosek a minister Ďuriš vyhlásili v okresnom meste M. v jari 1945, že bývalí členovia HSL'S, ktorí sa ináč proti ČSR a proti ľudu neprevinili, môžu smelo vstupovať do KSS, lebo obnovená republika potrestá iba skutočných vinníkov a nie zavedených drobných roľníkov a robotníkov, a že KSS sa za beztretnosť nevinných obyčajných členov HSL'S a HG zaručuje, vtedy sme s touto tézou išli medzi ľud aj my.

Hľadali sme v radách katolíckej inteligencie ľudí, ktorí by sa postavili v okresnom a oblastnom merítku na čelo DS. Žiaľ, u mnohých sme vtedy nepochodili. Prišli k nám katolícki roľníci, robotníci, remeslníci, obchodníci, ale len ojedinele prichádzala inteligencia. Príklady: Vplyvný, politicky skúsený a minulým režimom silne prenasledovaný, avšak politicky otvorene pracujúci rímsko-katolícky kňaz J. Č. mi na vyzvu, aby sa plne zapojil do DS, vyhlásil, že pre neho nie su osoby dr. Lettrich, min. Ursíny a Ing. Styk nijakými politickými osobnosťami. Že by s DS išiel i s celým štábom svojich doterajších spolupracovníkov a s tisícmi ním ovplyvňovanými voličmi, keby za DS stál Msgr. Šrámek alebo Msgr. Hála, eventuelne ak by na čele DS stál sám pán prezident dr. Beneš.

Politicky pred prechodom frontu aktívny, u slovenského ľudu všetkých vrstiev a náboženských vyznaní oblúbený, húževnate za jeho práva bojujúci býv. učiteľ Š. B. vyhlásil, že pre neho ešte neprišiel čas, aby sa do tej alebo onej politickej strany prihlásil. Bude však spravodlivý boj o slušné politické methody proti komunistom podporovať. A napriek tomu, že nebol členom DS, bola DS vada, keď sa jej podarilo presadiť, aby tento statočný človek-katolík bol na čas vládny komisárom okresu. Neskoršie, pred vol'bami, do DS vstúpil a je teraz významným politickým činiteľom.

Riaditeľ školy M. S., grécko-katolíck, účastník národného povstania v dôstojníckej hodnosti, známy na celom okolí ako reálne smýšľajúci československý vlastenec, zastávajúci sa prenasledovaných a potierajúci všetko, čo zaváňalo fašizujúcimi tendenciami, odoprel prijať v DS významnejšiu úlohu preto, že sa bál, aby nebol odvezený do neznáma, ako bol dosť skoro po prechode frontu odvezený nekomunista B. P. z M., J. V. z S., stržm. K. z J., všetci húževnatí zastánci čl. smeru ilegálneho odboja.

Advokát dr. E. S., katolík, za doby ilegálnej práce hnutie československého smeru podporujúci, u ktorého sa osnoval ne jeden plán jednak na paralyzovanie oficiálnej propagandy, jednak na podporu tých, ktorí podpory potrebovali, prehlásil, že s aktívnou politikou nechce mať nič spoločného, lebo je presvedčený, že keby bol komunistom nepohodlný (a takým by nevyhnutne musel byť), snažili by sa ho bezpodmienečne z politického života odstrániť po dobrom alebo po zlom. Prvý okresný predseda DS v našom okrese J. T., by mohol povedať, koľko razy bol u neho popredný komunistický a partizánsky činiteľ s viditeľnou pištoľou za pasom, aby mu jasne dal na jevo, že jeho politická činnosť je nežiadúca. Za takeho stavu bolo predseda len prejavom odvahy a úprimnej lásky k republike vyzdvihnúť československú zástavu a postaviť ju na čelo manifestačného sprievodu DS.

Že niekoľkí vedúci DS, ktorí vo svojej rodoláske a odvahe zabúdali na osobné nebezpečie, aké im hrozí ihneď alebo neskoršie, sa regrutovali aj z mnohých nás, protestantov, to bolo len dôsledkom predfrontových a pofrontových okolností. Poprední činitelia DS vtedy ešte zdržiavajúci sa v Košiciach, nás dole v našom úsilí podporovali. Nikto nezabudne na slová povzbudenia, ktoré odzneli v našich východoslovenských okresných mestech z úst min. Ursínyho, ing. Styka, dr. Kvetka nebo T. Tvarožka a iných, ktorí v ťažkých dobách zápasu o demokraciu nesklamali náš ľud, ktorý ich dobre poznal ešte z čias boja proti ľudákom za prvej ČSR. Ako-

náhle pred vol'bami, dôsledkom internej dohody DS s jej katolíckymi voličmi (rešp. ich vedúcimi) bolo treba v záujme čl. demokracie i DS, aby niektorí protestantskí činitelia DS ustúpili do pozadia, urobili tak títo rádi, lebo po verejných politických funkciách túži azda len ten, kto ich ešte nezastával, prípadne ten, kto v aktívnej politike vidí cieľ svojho života. Tak sa pred vol'bami dostali do popredia DS mnohí katolíci, ktorých vyber nemohol byť vždy urobený s dostatočnou opatrnosťou. Prišli však na scénu aj ľudia veľmi hodnotní, ktorí na svojich miestach obstáli a i v budúcnosti obstoja.

DS sa ovšem dopustila aj chýb. Spočívaly v tom, že DS nebola priebornejšia, útočnejšia a húževnatejšia. Nemala dovoliť, aby po vol'bách a tým menej teraz po »kríze« bol predsedom SP komunist. Nemala pripustiť, aby komunisti mali v SP viac členov ako im podľa výsledku volieb patrilo. Nesmela dovoliť, aby Povereníctvo vnútra a povereníctvo školstva nespravovali jej príslušníci. A za terajšej krízy bolo nesprávne, že DS sa vzdala ďalších miest v SP, zatiaľ čo komunisti sa nevzdali v prospech nikoho ani jedného miesta. DS mala podľa mienky drobného občianstva, trvať na požiadavkách, ku ktorým ju legitimovaly výsledky volieb. A keby sa to nebolo niekomu páčilo, bolo treba previesť na Slovensku vol'by do SNR. A predseda najsilnejšej strany na Slovensku by bol býval tvoril nový SP. Slovensko by bolo zase ukázalo, že si je vedomé toho, že s demokraciou stojí i padá jeho v ČSR zaistená sloboda a rovnoprávnosť. Keď však vedenie DS tvrdí, že týmto spôsobom sa u nás zachránil pokoj a demokracia, široké masy členstva to berú na vedomie a postup DS hoci so sebazaprením schvalujú.

O demagogicky tvrdených nehoráznostiach, že DS bola nečinná, trpná a bezstarostná, že jednotlivé skupiny v DS pracovali iba pre svoje osobné ciele, že povereníci DS bránili po čas »krízy« iba svoje osobné pozície, že DS bojuje proti českým stranám (ktorých na Slovensku niet) atď., sa radšej nebudem rozpisovať. V tomto dávajú za pravdu p. dr. Žákovi niekoľkí extrémni jednotlivci za SSL a včasní mu za túto demagógiu budú samozrejme naši i českí komunisti. Slovenský ľud však s ním v tomto ohľade iste nebude súhlasiť, lebo jeho tvrdenia sa nezakladajú na pravde. A. M.

národní hospodář

Bohumil Bílek

Stavby ve Zlíně

Jedním z kladných počínů ministerstva informací je národohospodářský seminář, který organizují pro novináře každého čtvrtka komunistická organizátorka, sociálně demokratický šéfredaktor a lidovecký publicista. Minulého čtvrtku přednášel prezident plánovacího úřadu, profesor Karel Maiwald. Důchody se dnes tvoří na nesprávném místě, řekl mimo jiné; »to je umožněno hladem po zboží. Čím blíže je dnes výrobce nebo obchodník ke spotřebiteli,

tím snadněji může urvat z národního důchodu větší díl.«

Pak hovořil profesor Maiwald o míře nasycenosti domácího trhu a o jeho organizaci; »než se to všechno zlepší,« pravil, »všechna opatření proti černému trhu mají malou naději na pronikavý úspěch.« Tak nějak to řekl. A dodal: »Blížkost spotřebitele bývá často využita nebo zneužita.«

Jak to vypadá v praxi?

Je hrozné pořad čist o botách; ještě hroznější snad je pořad o botách psát. Proto dnes: intermezzo o stavbách.

Pražští centralisté u stolů úředních či jiných, věřte mi nebo nevěřte: našel jsem ve Zlíně několik lidí velmi vzdělaných, více lidí bylo vtipných a téměř všichni jsou velmi schopní a rozumní. Někteří z nich mi vyprávěli o zlínských stavbách.

Stavby jsou jen vedlejším úsekem baťovské výroby; ředitel, kterému tento úsek podléhá, má, tuším, titul ředitele pomocné výroby. Byl jsem sám přítomen scéně, při níž praskl dveřmi a provolával k osobnímu tajemníkovi podnikového ředitele svůj osobní názor o otázce, zda je správné či nesprávné, když se ředitel národního podniku nemůže přes týden dostat k svému podnikovému řediteli. Tož, i ve Zlíně mají centralistický problém.

Tento ředitel staveb je, mimochodem, inženýrem chemie; dobirají si ho proto přátelé. Stejně tolik zkusí, zdá se, baťovec inž. Svitavský, který je inženýrem stavebním a při tom podnikovým ředitelem naší největší chemické továrny, Stalinových závodů.

Nezkoumal jsem zásluhy nebo nedostatky zlínské pomocné výroby; nebylo času ani dostatečných předběžných studií — mých, ovšem. Zaznamenal jsem si jen, co zlínská budovatelé sami říkají o svých potížích.

»Dvouletka hutí byla stanovena chybně,« tvrdil jeden zlínský odborník. — Proč, prosím? — Její úkoly byly stanoveny jen podle váhy. To je chyba. Hutě raději dodávají ocel silných profilů — lépe se válcuje — tak se hrozně plýtvá materiálem, a my nemáme »úzkých profilů« na stavby. To, prosím, v době nedostatku železa.

A spojky, kterým říkáme »fitinky«, snad z anglického fittings, vyrábí v celé republice snad jen jedna huť, ta naprosto nemůže stačit poptávce; nejsou hlavně malé rozměry; nejsou topné armatury, nejsou armatury speciální, není šoupátka, není šikmých ventilů, nejsou trouby. — dodal druhý.

Všechno je až za osm, někdy za dvanáct měsíců — zas ten první.

A druhý na to: v trobách jsou spíš velké profily, malé nejsou téměř vůbec, ony ty velké víc váží; a když někdy dojde vagon trub z kameniny, tak tam jsou třeba jen samé rovné kusy, tvarových kusů není, takže není možno vést potrubí, když ono někdy musí také vést za roh; ty ohnuté kusy trub dají víc práce jako u trub kovových, a ony váží stejně jako ty rovné; jsou tedy podniky, které honí váhu pro dvouletku, a vyrábějí ne to, čeho je právě potřeba, nýbrž to, co lze vyrobit nejrychleji.

Plýtvání surovinami

U lepenky je cena chybně stanovena: podle váhy. Není dost podkladní lepenky, tuším H 333, protože je lehká, a je dost lepenky E 500, která trvá ve výrobě stejně dlouho, a je těžší a proto dražší. Nikdo nepřekrojuje cenové předpisy, když prostě vyrábí tu dražší lepenku, a když jí stavebník musí užívat, ač jí není třeba; nikdo neporušuje zákon, ale plýtvá se docela zbytečně surovinami, jichž máme právě v tomto případě málo.

U asbestocementových krytín platí totéž — a kdo může, vyhýbá se výrobě doplňků, a tak to vlastně nikdy není docela kompletní.

Dodací lhůty

Od soukromých firem stále nedocházejí míchačky betonu, od znárodněných někdy a snad stejně často nedochází zboží včas, a ony se stále vymlouvají, oba ty úseky, že pracují pro vývoz, a nám to tady ve Zlíně vážně, anebo musíme improvizovat, a to někdy stojí mnoho peněz, a pak se náš člověk náhodou podívá do

ciziny a pozeptá se u zákazníků zahraničních, a ti si rovněž stěžují, že se jim zas výrobci vymlouvají na dvouletku u nás. A pokud jde o cement, jsou stále baťovští budovatelé v nebezpečí, že budou musít zastavit stavbu; všude táž historie, cementu se vyrobí dost, více než před válkou, kdy jsme budovali pevnosti, a dvouletka, propočtená až do prosince, byla splněna již někdy v říjnu, a všechny ty dvorky a zahrádky a zdi, co se teď betonují, tolik nevydají, no, šmeli se s tím, šmeli, protože to stojí za to, a všechny tresty jen zvyšují ceny na černém trhu, protože zvětšují risiko a tím i »pojistnou premii«.

Ne, že bych byl pro šmelinu, bůh zachraň, honit se to musí, ale hoň si obchod, na němž se zúčastní tolik lidí, hoň je, marně honit budeš, nedohoníš. Není to jen policejní problém.

Kde to vězí?

V nedostatku plánování, řekl zas ten první baťovec. To máte, jako se stavbou: Předloží se to, úřady to schválí, ale je to jen celkový plán, schází plán prováděcí, a šalovací, a armovací, a instalační, a výpočty statistické a jak se to všechno jmenuje. A pak, když už to všechno stojí, začínají někteří stavitelé teprve znova rozkopávat, protože tu zapoměli na vodovod, tam, promiňte, na kloset, a tak to jde pořád.

Co vy, lidé v Praze, jen děláte, řekl druhý: jednou stanovíte mzdu a ne přesný výkonn za ni, jindy zas cenu zboží, a ne jeho kvalitu dost přesně, jindy cenu příliš nízkou, takže je hned zboží vyprodáno, jindy cenu podle váhy, a ne zároveň podle práce, která v tom je; proč, probůh, už to jednou nezkoordinujete?

Koordinace — není?

Ptal jsem se na to jednoho odborníka z nejvyššího cenového úřadu v Praze: Co máme, dělat, řekl; my mluvíme jen do cen, a ještě ne do všech. Peněz je pořád víc a víc, a ty nám pouští do oběhu Národní banka; její šéf má jinou teorii než šéf náš. Mluvíme do cen, a při tom nám mzdy pořád stoupají. Mzdy dělá ministerstvo sociální péče, a jeho šéf má zas svou teorii; ÚRO někdy pomůže, někdy si vynutí jiné řešení — i tam jsou theoretikové. A orgán, který by to všechno měl zvládnout, ústřední plánovací komise, ta nemá pravomoc.

Koordinace je.

Vraťme se do čtvrtletního semináře na informacích. Šéfredaktor Vyškovský vykládal o tom, že se nám via facti narodil plánovací sbor, který pracuje celkem v krásné harmonii; dovodil, že rozpory, o nichž se píše v tisku, jsou předimenzovány, že s komisí ústřední pracuje osmnáct komisí dalších, že mnohé z nich mají subkomise, že pracují všechny rychle a nebyrokraticky, s pracovním vypětím, o němž je těžko udělat si představu, že třeba v pondělí večer zavolá dr. Outrata předsedu komise a řekne mu: tak a do rána nám to vypracujte, a v úterý ráno to je skutečně hotové, a ÚPK to schválí a zrediguje, natiskne a rozdá všem členům vlády — ještě do středy.

A profesor Maiwald dokázal, že jen některé obory se pokusily vpašovat požadavky na suroviny pro budoucí výrobní plán do dvouletky a nepřímo tím dostat povolení na výrobu statků, jež jinak v dvouletce zahrnuty nejsou; to se ovšem kontroluje a v příštím roce to již bude ne sice naprosto znemožněno, ale přece jen velmi znesnadněno, protože už je vše jasnější, už je téměř vše jasné, je lepší přehled. A je výhoda, že ústřední plánovací komise nemá vlastní pravomoci — alespoň se resortům neplete do práce a do rozhodování, a ježto naříditi vlastně nemůže, musí se spoléhat jen na vnitřní hodnotu toho, co předkládá; je poradním orgánem vlády, orgánem tedy kompetenčně slabým, ale vlivem mocným.

Tož možno vzkázat zlínským budovatelům: mnoho věcí není, některé mají příliš dlouhé dodací lhůty, jiné jsou jen v určitých družích. Avšak o tom se ví, jde se po

tom a vyřídí se to, dřívě či později, spíše dřív. Hlavní potíž je v cenách — i to se zvládne při dobré vůli. Všichni se učíme plánovat...

život a instituce

JUC Vlastimil Komárek

Dvě kapitoly o studentstvu

Bylo psáno v jednom z předešlých čísel tohoto časopisu o studentských valných hromadách. Budiž dovoleno jednomu z příslušníků tohoto stavu, o němž ministr dr. Stránský v jedné ze svých posledních řečí prohlásil, že je avantgardou mezi jednotlivými složkami národa, tentokrát studentu brněnskému, aby se několika řádky vrátil k tomuto tematiku.

A budiž hned na počátku řečeno, že pisatel článku »Studentstvo schůzují« má v mnohém pravdu. Partajnictví, žádnou stranu nevyjímaje, nade všechnu pochybnost prodloužilo svá chapadla i do nejzazších koutů našich fakult.

Nechci psát o tom, jak to vypadá na takových studentských valných hromadách, jež jsou vždy více méně vzrušené, často však doopravdy bouřlivé, dlouhou dobu a nezřídka i desítky hodin trvající. Je jisté, že i zde — jako všude v našem veřejném životě — je mnoho zbytečného rozčilování a řečí, jež mají se studentskými otázkami společného málo nebo nic. Zajisté je to zjev neblahý a ne hodný pochvaly, o jehož vymýcení bylo by třeba se pokoušet — ale je to snad tragédie?

Generace našich otců vypráví o stejně bouřlivých schůzích studentských spolků před třiceti, čtyřiceti lety, jež snad nebyly zpolitizovány do té míry jako nyní, ale v jejich jednání — zdá se — obrazy se problémy stejně vážné a převratné jako dnes. Myslím, že neudeřím vedle, když napíši, že ono škodlivé, přepjaté partajnictví je problémem z nejdůležitějších, s kterým jest zápasiti. A domnívám se, že velkou roli v případech studentstva hraje onen mladistvý temperament, za nějž se snad nemusíme stydět a kterého by jako soli bylo potřeba leckde jinde.

Každé proč má své proto. Tudíž i nyníšší politický boj ve studentských spolcích musí mít někde své příčiny. Možná, že jsou hlouběji, než bychom očekávali. Budiž mi dovoleno projevit svůj názor.

Není tajemstvím, že brzy po revoluci byly zde pokusy, které se ostatně z počátku dařily, ovládnout stejně jako jiné instituce a svazy většího významu také studentské spolky lidmi určitého politického zaměření. A studentstvo, živel odjakživa, když ne zcela, tedy aspoň částečně opoziční, jedná-li se o věc zásadní, vážnou a ne zcela fair, postavilo se ve své převážné většině, jak ukazuje politické zastoupení v nových výborech spolků, na docela jinou stranu. Domnívám se, že je to přirozená reakce na pochybený politický tah. Neboť, zdá se, naše největší strana nedovedla si najít schůdnou, upřímnou a přímou cestu do studentských řad. Zajisté jí neposloužila jistá nevybíravost prostředků — studenti se dívají dobře kolem sebe — psaní jejího tisku a v případě brněnského studentstva únorová demonstrace v roce 1946, i když dodnes není jasně, kdo vlastně byl jejím iniciátorem; fakt je, že neprosperovala právě komunistické straně. Proto ten odklon doprava, o jehož prospěšnosti vzhledem k potřebám celku mohou být různá mínění. Studentstvo bylo vždy a je živlem velmi citlivým, v minulosti bylo vždy tak trochu barometrem v životě národa, o čemž máme doklady v dějinách dávných i nedávných — 17. listopad je jedním z nich. Že by se byla s námi stala nějaká změna?

Celý tento proces trvá už dva roky a o tom, kdy skončí a či bude konečně vítězství, můžeme dnes mít pouhé dohady, i když cesta, po níž studentstvo kráčí, zdá se zřetelná. Je to, věrte, přátelé, cesta svobody, demokracie a socialismu, socialismu takového, o němž slušný člověk musí mít nejlepší mínění.

Je nutno přiznat, že nezasevěnci se musí zdát, že při studentských volbách neide o nic jiného, než o zjištění, kolik příslušníků má ta která strana, ale snad mi nebude zazlíváno, odvážím-li se poznamenat, že za tím vězí víc. Neboť i zde se střetávají světové názory.

Je přirozené, že i nás se dotýkají všechny problémy — u mnohých jsou přece předmětem studia — a všechny špatné zjevy, které se u nás vyskytly a dosud vyskytují. Kromě

toho máme i své vlastní problémy čistě studentské, zajímají nás věci, jež souvisí se studiem, dělají nám starosti otázky existenční. Ujišťuji veřejnost, že se o těchto věcech mezi studentstvem debatuje, že studenti z vlastní iniciativy se snaží o těchto otázkách poznat názory lidí povoláních.

Chťel bych poukázat také na to, že po opadnutí předvolební a volební horečky věnují se studenti ve fakultních spolcích opravdové práci a pak už obvykle nezáleží na tom, jakého je kdo politického přesvědčení; jsme především kolegové a v první řadě se žádá práce ve prospěch celku. A budiž vzdán díky těm kolegům, kteří bez haláže odměny po mnoho hodin v týdnu vysešávají za pracovními stoly v místnostech spolků, starají se o byty svým kolegům, pomáhají jim radou a doporučením v otázkách finančních, pečují o vydávání učebnic a skript nákladem fakultních spolků.

Prostřednictvím fakultních spolků zaujímají studenti stanovisko k různým otázkám, jež se bezprostředně týkají studia a všeho, co s ním souvisí. Není jejich vinou, jestliže někdy nejsou jejich oprávněné a odůvodněné připomínky respektovány.

Mohl bych v této souvislosti poukázat na příklad na postoj brněnských posluchačů práv, když se na jaře jednalo o prozatímní úpravu právního studia. Byli jsme všichni zásadně a jednomyslně pro to, aby studium tohoto oboru, jež je tolik důležitý pro udržení právního řádu, pro zachování předepsaných cest a pro potlačení pěšin postranních a tajemných, nebylo ani zdánlivě v očích veřejnosti zlehčováno ničím, co by mohlo vzbuzovat zdání podřadnosti. Odměnou byla nám pochvala lidí nejpovolanejších (namátkou jmenuji prof. dr. Weyra, vynikajícího právníka a filosofa, jednoho z předních tvůrců naší první ústavy), ale náš hlas vyslyšen nebyl, aspoň ne v takovém rozsahu, jak bychom si byli přáli.

A doufám, že v sobě najdeme i vždy v budoucnosti dostatek síly, abychom bez rozdílu politické příslušnosti se postavili na správnou stranu, kdykoliv půjde o věc zásadní a společenskou svou důležitostí všem.

Druhá kapitola bude trochu ponuřejší, alespoň s hlediska těch, kdož byli účastní valné hromady brněnského Svazu vysokoškolského studentstva dne 28. listopadu.

Stalo se totiž, že na této schůzi, jejímž zahájení byl m. j. přítomen též ministr školství a osvěty dr. Jaroslav Stránský, pronesl jeden z akademických hodnostářů ke shromážděným delegátům studentských spolků improvizovaný projev, v němž nabádal studenty, dovoláváje se rovněž již v první kapitole zmíněného článku »Studentstvo schůzují«, aby se vyvarovali politikaření, z něhož nic nekouká, aby si hleděli především studia a starali se o otázky čistě studentské.

Slova tohoto projevu byla velmi přátelská, téměř kamarádská a budiž konstatováno, že byla přijata s uspokojením u posluchačů, pokud se týkala toho zbytečného politikaření. Upřímný potlesk byl toho důkazem. Mimochodem si dovoluji uvést, že v brněnských studentských spolcích nikdy nebyl boj mezi jednotlivými stranami vystupňován do té míry jako na př. v Praze, naopak vždy byla zdůrazňována zásada odborovosti.

Je na bře dni, že nám je bližší košile nežli kabát, jak to občejně bývá. Jisté je pro nás nejdůležitější věcí, abychom co nejdříve dostudovali, aby se nám to podařilo bez újmy na zdraví a bez zbytečných obtíží finančních.

Přece však na většímu shromážděných podivně zapůsobilo několik vět v závěru zmíněného projevu, v nichž autor pravil v podstatě asi toto: »Nevěřte, přátelé, že někdo stojí o to, co vy si myslíte. Nikdo se vás nebude ptát po vašem názoru, dokud jste studenti. Až jednou vaše slovo bude podloženo osobností, jež bude něco znamenat, pak snad ano.«

Řečník již předtím upozornil, že to, co řekne, možná se nám nebude zdát příjemné, protože to znělo přátelsky. Ale těch několik posledních slov zabolalo nás všechny, jak jsme v oné místnosti seděli.

My si uvědomujeme, že během svých studentských let jsme konsumovali statků duševních i hmotných, že tisíckrát víc přijímáme, než jsme schopni vydat. A je nám jasné, že jediné po zdárném skončení studia budeme moci přinést odplatu celku ve formě dobré práce a tak se odvděčit za námahu a péči, které na nás vynaložili rodiče, učitelé a stát.

Ale, že by to byla pravda, že o naše mínění nikdo nestojí, i kdyby to byl autor těchto slov myslel jen pokud se týče politiky? Nechce se nám to věřit.

Neboť je nějaký rozdíl v tomto směru třebaš mezi pětadvacetiletým dělníkem, rolníkem, úředníkem (kteří už přece jsou „hotovými osobnostmi“, pokud se týče jejich životního poslání) a mezi pětadvacetiletým studentem? Myslím, že nikoliv. Má-li jeden právo, aby byl dotázán na své mínění, musí je mít i druhý. To je, tuším, jedna z podstat demokratického zřízení.

A že jsme si zvykli — teď myslím na většinu příslušníků tohoto státu — projevat své mínění tu více, onde méně pod zorným úhlem politických stran? Vždyť veškeré dění u nás, i tam, kde je to nade všechnu pochybnost škodlivé, probíhá pod větším nebo menším vlivem politických stran. Budiž ponecháno k řešení lidem povolanejším a zkušenějším, zda je to dobré nebo méně dobré anebo zcela špatné. Ale domnívám se, že s tím jsou spojeny více nebo méně, přímo anebo nepřímě, i různé otázky společenské, hospodářské a kulturní, které se dotýkají studentstva stejně jako každého jiného stavu.

Dosud nikdy nebyl průměrný věk vysokoškolského studentstva tak vysoký, jako po této válce. Je mezi námi mnoho kolegů ženských, již mají rodiny a zápasí tudíž se stejnými těžkostmi jako velká část všech příslušníků našeho národa. Musí se starat sami o sebe a k tomu o členy své rodiny, musí pracovat a studovat. Zaslouží si oni, aby o jejich mínění nikdo nestál? I kdyby šlo jen o vyjádření politického přesvědčení? Nebo jsme už tak daleko, že vůbec jeden nestojí o názor druhého? Některé zjevy by se zdály tomu nasvědčovat.

Prozatím však je skutečnost taková, že opět a dosud máme všichni právo projevit svůj názor na vedení svých věcí prostřednictvím demokratických voleb. Mají tedy totéž právo i studenti a rovněž právo dožadovat se, aby i jejich mínění bylo respektováno. Nebo nejsou oni rovnocennými členy našeho národního společenství jako každý jiný?

Při tom se jako černá mraha tlačí do hlavy myšlenka, že bychom interpretaci mohli dovozovat, nestojí-li nikdo o naše mínění, byť by se týkalo jen politiky, že by nemusel rovněž nikdo stát o náš názor i v jiných otázkách, kdy jeho projev je na místě.

My chceme věřit a věříme, že tomu tak není, ale slova — snad ne dosti vhodně volená, šlo, - jak již řečeno o projev improvizovaný — byla pronesena a my se nemůžeme vzepřít tomu, abychom o nich nepřemýšleli.

Autor těch slov je chemik a jako takový, jak sám prohlásil, se rovněž dívá na člověka, podrobuje ho jakési analýze. To my právníci se díváme na lidskou osobnost s trochu jiného hlediska. My respektujeme mínění a potřeby lidských bytostí a dáváme jim zástupce, nejsou-li sami schopni hlásit se o to, co jest jejich právem. Pamatujeme dokonce na potřeby člověka dosud nenarozeného pro případ, že se narodí.

Zdůrazňuji znovu své přesvědčení, že autor onoho projevu byl veden opravdovou snahou dát studentům dobrou radu, avšak souhlasit s jeho posledními větami bychom se odhodlávali opravdu s těžkým srdcem. Je nám těžko věřit, že by o naše skromné mínění nikdo nestál, jedná-li se o případ, kdy jsme oprávněni je projevit, ať už se jedná o otázky rázu politického nebo kteréhokoli jiného druhu. Neboť slyšíme také hlasy, které říkají, že my jsme naději národa a nabádají nás, abychom si dobře všimali všeho a pečlivě si vybírali mezi tím, co se nám k věření předkládá.

Chtěli bychom však mít jasno i v této věci, o níž se domnívám, že je věcí zásadní, a proto jí předkládám širší veřejnosti k posouzení. Budeme rádi, jestliže tyto řádky budou stát někomu za povšimnutí, a s povděkem uvítáme každý konstruktivní názor.

do ba a lid é

Michal Mareš

Dva porevoluční romány

U nás se vzbouřilo mnoho tisíc lidí proti německým uchvatitelům, každý svým způsobem, jak nejlépe mohl, k čemu měl odvahu nebo jak za dobré uznal. Trnových korun pro tyto mučedníky bychom museli mítí vagony.

Mnohý z našich, na hákovém kříži utracených, dočkal se vděku národa tak nebo onak, novinářskou notičkou nebo článkem, mnozí z nich pamětní deskou nebo pojmenováním ulice. Na tisíce se jich zapomenulo vůbec a pozůstalým mnohého se dostalo nejčernějšího nevděku. To už tak bývá na světě, že není nanebevstoupení pro každého, neboť jsme lidé této země, a ostatně, každý národ na světě má také cosi, co u nás zveme pronárodem. Tu pak se nemožno ani divit, že i nejkrásnější i nejvznešenější věci světa jsou oněmi temnými složkami potupy.

Neznám však mnoho případů, jako je tento: Statečný, bezúhonný člověk, hrdina a mučedník, udatný syn svého národa, Němci popravený, je vlastními lidmi po smrti označen za člověka asociálního a kolaboranta. Majetek, Němci zabavený, je pak vdově a synu popraveného zkonfiskován znovu. Celá kniha by o tom byla.

Ale zde stručně: Jde o známou Gottwaldovu továrnu nábytku v Brandýse nad Orlicí. Majitel firmy byl zatčen, poněvadž železa a kovů, určených na válečnou výzbroj, použil k výrobě nábytku pro české školy. Pak, poněvadž svým zaměstnancům opatroval aprovisaci na černém trhu a proti zákazu Němců vyplácel jim plné remunerační a vůbec ještě jinak pomáhal, byl popraven po šestnáctiměsíčním žalářování. Po smrti byl ještě popraven vlastními lidmi jako asociál a kolaborant. A ve zvláštní vyhlášce na vrátech továrny byla nalepena výstraha: bude-li se kdo stýkati s vdovou nebo synkem bývalého majitele firmy, t. j. soudr. J. Vacka, ponese důsledky toho.

Udavač Vackův, Němec, byl četníky na Duchcovsku lapen a dopraven do Brandýsa nad Orlicí. Byl popraven? Ne. Byl dán rychle do odsunu. Dva Češi, důvodně z udavačství svého šéfa souzení, také vyšli na svobodu. Ale občan Vacek, starý, přesvědčený a důsledný sociální demokrat, osobní přítel Hamplův a jiných vedoucích soudruhů, mučedník, nikoliv na nebe vstoupil, ale byl do pekel! nevděku sražen! Co platno otiskovat stohy atestů lidí slušných a k rehabilitaci plně povolanych. Majitel zanechal vdovu a synka a z jeho života připadlo jim zvláštní dědictví: Kalvarií, kterou prošel, jdou nyní jeho nejbližší, od úřadu k úřadu, nesouce svůj kříž, kříž intervencí.

Jaká krvavá ironie, když pak v sekyrárně klademe umučeným trnové koruny na paměť! Jejich sirotci a vdovy by mohli všelicos vypravovat. Jediné provinění, které se, nějak znetvořeno, bude moci hoditi na hlavu národního hrdiny po tomto uveřejnění, bude, že byl chlap nejen ve smrti, ale i za života, a tu každému otevřeně a drsně pověděl, co si myslel. Drsně mluvit pravdu, to je také zločin! Ostatně, když se chce na psa najít hůl, najde se, a to na mrtvého psa ještě snáze, ten už ani kousnout nemůže.

Nikoliv vrahové, zavražděný je vinen.

A tragedie druhá. V prvé ani v druhé tragedii provinilce nejmenuji. Mají-li úřady zájem, mohou se vše bližší dovědět u postížených přímo. Novinář dnes musí svou bojovou taktiku změnit. Neboť jmenujete-li sebevětšího lumpa, následuje promptně tisková žaloba. A chce-li publicista věnovati se své práci a nemá chuti běhat stále na Pankrác nebo k různým krajským soudům, aby zde byl vyslýchán on, a nikoliv ten nebo onen provinilec, jaksi kapituluje, zanechává jmenování. Existuje, zdá se, jakási poradna, která těmto vašnostům, hrdinům naší doby, uděluje pokyny žalovat; to znamená taktiku, pozvolna zlomit odolnost bojujícího žurnalisty, utahat ho. Ne, této taktice je třeba čelit, tím spíš, když svědci, kteří by měli novináři pomoci, nakonec utonou ve vlastním strachu. Nakladatelé a filmová ústředna hledají náměty

na dramata ze života v pohraničí. Zde máte, páni autoři, námět, proti jehož zpracování nemám námitek. Nu, ale je to silný námět, ne limonáda.

Na Žatecku žili ještě za Rakouska mladí manželé, český starousedlík s ženou a dceruškou. Tenkrát, to také ještě nebyl hřích, když někdo chodil do rakouské školy s německým vyučovacím jazykem a pocházel ze smíšeného manželství odněkud z Jihlavska. Totiž ona manželka. Děti z tohoto manželství chodily do českých škol, a také dcera manželů Košťálových. Roku 1914 vypukla válka a občan Košťál jako každý tehdejší odvedený příslušník rakouský narukoval do c. a k. armády a šel na frontu. Vrátil se jako mrzák, nejprve jako 80procentní, později jako 100procentní invalida. Přišla první republika, a tu se dopustil provinění obchodního rázu, byl tenkrát zapleten jako podružný článek do benzinové aféry. Košťál si přisouzený trest odseděl, stal se slušným členem společnosti. Nemůže a nesmí tu tudíž dnes nikdo jeho tehdejší poklesek vytýkati. Zmiňují-li se o tom přece, činím tak vědomě, abych nebyl dodatečně napaden kamarilou spiklenců, která se vždy vynoří, když jde o zásadní boj o lidství, právo, slušnost a proti gestapistickým metodám.

Košťál, dobrý organizační talent, vystihl možnost prosperitý zahradnického podnikání a ovocnářství. A skutečně, časem u Žatce vybudoval zahradnický podnik, na který se přijížděli dívat z dalekých krajů. Skleníky s parním topením a nejmodernějšími vymoženostmi zahradnictví. Do podniku si vypůjčil bankovní kapitál. Pak přišla krize a ředitel banky naléhal na zaplacení takovým způsobem, že rodina žila ve stálém strachu ze zničení všeho dosavadního. Zatím šestnáctiletá studentka, skvěle nadaná začka gymnasia, se odhodlala a šla prosit ředitele banky o poshování. Když byla drsně odmítnuta a viděla zdrceného svého invalidního otce, v nestřeženém okamžiku se zmocnila bambitky a ve třídě si prostřelila hlavu. Zůstala na živu s prostřelenými očními nervy navždy slepá.

A tu se probudila šlechetná lidská duše žateckého lidu. Ředitel gymnasia zahájil akci na záchranu své začky a její rodiny, akci tak štědrě lidem žateckým podporovanou, že vynesla na tři sta tisíc předválečných korun československých. Dluhy byly zaplacený a časem otec peníz, který mu slepá dcera vložila do podniku, jí opět jako věno vrátil. Podnik vzkvétal. Slepá dívka dostala výbavu a na knížce měla značný kapitál.

Už asi tušíte, co se stalo. Ale nepředběháme. Přišel Hitler, Žatecko připadlo k německé říši, ale česká rodina Košťálova zůstala s jinými starousedlími Čechy na Žatecku. Košťál byl pro své češství dvakrát zatčen, vždy pro rozhlasovou aféru, jakých bylo na tisíce, odseděl si tři měsíce a pak byl odsouzen na dva roky. Jeho stav za věznění v Litoměřicích se tak zhoršil, že manželka byla německými úřady vybidnuta, aby si manžela vzala domů. Jako s válečným invalidou bylo s Košťálem celkem slušně zacházeno. Pak přišel převrat, a teď vše řekneme stručně, zápletky a podrobnosti necháme stranou.

Majitel prosperujícího zahradnictví, který po celou válku dodával vše nejprve českým lidem, a který zachránil českého člověka z koncentračního tábora, on, který byl Němci souzen, odsouzen a vězněn, měl majetek, tedy byl označen jako kolaborant. Byl zatčen a později strašlivě zbit; s rodinou to dopadlo podobně. Když se vrátili, majetek byl rozkraden a starý válečný invalida, jda za svým majetkem, byl strašlivě zbit znovu. Na strážnici v Žatci mu bylo řečeno, že si to mohl všechno uspořít, kdyby nelpěl na vrácení majetku a dal pokoj.

Ale Košťál pokoj nedal a své nároky stále uplatňoval. Tu pojednou odkudsi vystoupil onen bankovní ředitel, který tenkrát zavinil svou neústupností radinnou tragedii, a udal nyní Košťála, že ten prý mu vyhrožoval za okupace gestapem. Svědků na toto tvrzení nebylo. Košťál, 100procentní válečný invalida, byl odsouzen na osm let do těžkého žaláře a jeho rodina nyní obchází úřady a prosí, prosí za člověka, kterého se kdosi chtěl zbavit, což se podařilo. Slepé dceři bylo při výslechu řečeno, že když dá do protokolu, že si tehdy prostřelila hlavu, že tak učinila proto, že jí otec sváděl k tomu, aby s ním žila jako manželka! Dábelsky vymyšleno, co? Když se dozná, jak je jí diktováno, že dostane svůj majetek zpět. Když odmítla, bylo jí spíláno a řečeno; že kdyby nebyla slepá, že by viděla, jak by s ní zatočili...

Vynechávám strašlivé líčení mučení pana Košťála i vše, co se přihodilo jeho rodině, vynechávám i spousty atestů mnoha krásných českých lidí, zastávajících se svého souseda, a vynechávám i místa a jména, kde jsou provinilci. Úřady nebo kompetentní úředníci nechť se obrátí na Košťála samotného, jeho manželku nebo jeho slepou dceru i na sousedy. Ti jim řeknou pravdu a podrobnosti. Kdyby se snad našel nějaký český spisovatel nebo filmař, který by chtěl tento román vědět celý, prosím, jsem k službám. Ovšem otázku s přidělem papíru na takovou knihu nutno před započítím práce také uvážiti.

Petr Železný

V pohraničí se jasní

V papírně a kartonážce Brandt a Paul v Jílovém u Podmokel jsou dva národní správci — František Štěpán a Josef Macháň. Jejich příběh začal v pohraničí v srpnu roku 1945.

Úvodem citát ze závodního časopisu, kde oba líčí, »jak jsme přišli k továrně Brandt«:

»... Zahájili jsme v... Hned první večer jsme se dověděli, že někde u nádraží je velká kartonážka. Hrr na to. Franta při tom zmlátil jednoho Němčourka, protože neměl pásku.

Továrnička byla pěkná. — Dobře, to by bylo asi ono, ale podíváme se do okolí. Ráno jsme vyrazili směrem na... — »Ha, tady je něco velkého!« — Brzdý zaskřípaly, a už jsme byli v průjezdu. Franta nahlédl do sálu vlnité lepenky... »Ale čtli jsi pořádně tu firmu? Pod národní správou.« Nejdříve jsme si vyměňovali názory, »že jsme měli dříve, že už je pozdě.« atd.

Vyšli jsme ven. Na silnici stál jako »Bůh pomsty« v šedém diplomatu vysoký, ramenatý muž: »Copak, vy sebranko, jste tak skropení? To vás vyhodili, co?« — »Kdepak, my se ucházeli o obchodní spojení. A kdo, prosím, je tu národním správcem?« — »Vy kluci jedni, mě nepodfouknete! Já vím, co chcete! Správcem je tu takovej mallej, vyzehlenej, ulizanej, ale jak se jmenuje, nevím. Já jsem N., komisař.« — »Čest práci, komisaři, my jsme...« (následují jména, pozn. red.) A už jsme byli jeho. »Čest práci. Nyčko k věci, vy chcete tu fabriku, že jo?« — »Ne, my ne! Ale našim dělníkům se bude jistě líbit. Je to náš obor a mám organizovaných 60 dělníků jako pracovní kolektiv.« — »No, to musíte do Prahy na zemský národní výbor, tam vám to jistě přiklepnou. Jste mladý kluci, udělaný. Nejráději bych vás zde již viděl. Sem tu skoro sám a práce na metrůky. Kolik říkáte, že je těch dělníků? Sedesát? Sakra! To abychom začali s evakuacej těch lumpů německejch!«

Rozloučili jsme se a odjeli jsme kousek... Dohodli jsme se na následujícím postupu: Nejdříve jsme navštívili národního správce továrny, který nás přijal v závodní kuchyni... Sdělili jsme mu, že trváme na přidělení pro nás, že jedeme do Prahy a kolektivu bude jistě dána přednost. Potom jsme si prohlédli továrnu. Připadali jsme si jako lidé, rozhodující o smrti Němců, zaměstnaných v továrně. Tito se plazili při zemi a přeuctivě zdravili, a s vyvalenýma očima sledovali každý náš pohyb jako psi před výpraskem.

Cestou do (domů, pozn. redakce) stavěli jsme již plán v podrobnostech. Svolali jsme na neděli dopoledne všechny zájemce o pohraničí a vykreslili, jak je to v . . . krásné, jaké jsou tam pěkné baráčky, na každého že se dostane atd.»

Potud citát.

Do pohraničí tedy přišli dva národní správci. Oběma nebylo mnoho let, ale měli již odborné zkušenosti. Lidé v kraji nyní říkají, že se továrny zmocnili odborným způsobem a vypudili dva předchozí národní správce.

Starší z národních správců se stal okresním předsedou své strany a druhý dostal nikoli nevýznamnou funkci v těžce politické organizaci. Jejich vliv byl velký — v podniku z počátku pracoval šedesátičlenný pracovní kolektiv Čechů a byl jistě platným pomocníkem okresního komisaře. Starší národní správce mival prý styky s gestapem, Němci mu svěřovali dodávky, dávali objednávky a stroje. Po osvobození byl zažalován podle malého dekretu. Jako mnoho lidí, odešel do pohraničí. Zmizel svým sousedům z očí. Nebyl odsouzen — nikdo neprotestuje. Proč? Prý by to bylo málo platné.

Ten druhý národní správce byl jeho účetním. Nikdo proti němu nic nemá, jak se zdá, jen to, že je příliš mladý. Ale v pohraničí je více příliš mladých národních správců továren a velkoobchodů.

Jen dvě strany

Měli by být všichni spokojeni; vždy se však najdou rýpalové, a těm není nic vhod; stává se však, že rýpalů přibývá. Někdo ohlásí projev veřejného mínění, druhý jej rychle zatratí. Všichni lidé v pohraničí se dají rozdělit ne do čtyř stran, nýbrž do dvou: slušné a neslušné.

Také v tomto kraji se začaly vynořovat pověsti, nejdříve ojedinelé, pak jich kolovalo stále více, a větší a větší množství dělníků, úředníků, odborářů se zajímalo o továrnu dvou národních správců. Úplatky, velké dary z peněz podniku, stotisícové provise, útiky, hospodaření ne pro stát, ale pro stranu a pro vlivné lidi na okrese, to byl předmět hovorů o velké továrně u menšího města. — Doklady jsem viděl. Mnoho dokladů — velmi nepřijemných. Snad až potud je příběh všední, dosti častý; je však zvláštní, jak se k němu stavěla strana: mocní činitelé v Praze i v kraji.

Je velkým pokrokem, že už se na mnoha místech ví, kdo byli a jsou ti poctiví a věrní, kteří jsou ochotni jít i proti vlastní straně, aby se právu zjednal průchod. Nejde jen o dva nepoctivé národní správce, jde o zásadu: Kdo se zpronevěřil, má být potrestán, kdo tomu brání — rovněž. Je mnoho vlivů v tomto státě.

Zakročil sám zeměpán

Někteří lidé v městečku se smluvili a podali protest příslušnému ministerstvu; na dopise bylo razítko druhé strany v městečku. Ministerstvo má hodně podobných případů; doporučilo, aby věc vyšetřil zemský národní výbor. Přitom se stalo nedopatření. Dopis té druhé strany byl přiložen k doporučení ministerstva.

V lednu minulého roku dostaly tedy orgány lidové samosprávy v Praze zprávu o případu. Provedly revidy, ne sice hned. Asi za osm měsíců. Nic se nestalo, naznačoval potom postup velké lidové instituce, jen nějaké menší přestupky. A také se opravdu nic nestalo, až do počátku tohoto roku, kdy ministerstvo vyslalo vyšší úředníky na vlastní revidy do podniku. Ti zjistili řadu závad až do doby, kdy jim dala národní správa na srozuměnou, že nemůže ručit za klid v továrně, dokud orgány národní moci budou v podniku.

Doufám, že jsem touto zdvořilou větou vyjádřil správně smysl výroku, o němž si dělníci s úsměvem povídají. Zněl prý takto: »Pane inženýre, kdyby se vám odtud nechťelo, máme namydlené schody.« — Neručím za slovo »namydlené«.

Orgány státní moci tedy odjely. Oznamily znovu zem-

skému národnímu výboru, že podaly trestní oznámení na národní správce pro hrubou nedbalost; požádaly úřadovnu zemského národního výboru, aby laskavě změnila osoby národních správců. Zdvořilým žádostem se někdy nevyhovuje, nebo ne dost rychle. Uplynulo sedm měsíců, národní správci spravují v zájmu národa dál.

Státní zástupce bývá orgán méně laskavý. Zahájil trestní vyhledávání. Na přelíčení dosud nedošlo.

Oba národní správci to celkem neberou na vědomí. Vykládají prý, že se jim nic nemůže stát, že zakročil v jejich prospěch sám zeměpán.

Pisatel nepokládá za možné, že by předseda zemského národního výboru v takovém případě mohl intervenovat. Proto by bylo v zájmu pravdy, aby zakročil na okrese a oznámil, že žádného vinníka nikdy nekryl a kryt nebude. Tak se to jeví v Praze. — Lidé v pohraničí dnes však věří, že národní správci, kteří se tak dlouho drží na svých místech, mají v Praze velký vliv. O tom koluje mnoho historek. Zemský národní výbor dosud národní správce neodvolal.

Kdo bude svědčit u soudu proti člověku, který má vlivné osobnosti za sebou? Lidé říkají: »Zůstane správcem, bude mít mnoho svědků z podniku, vyvázne nanejvýš s pořádkovou pokutou.« Připomínají podobný případ z východních Čech, kde správce prodával neoprávněné obhospodařované zboží za velké peníze; byl potrestán pokutou, ale je dále zaměstnancem národního podniku. I slušní lidé se bojí velké moci.

Kdo se chce nebát?

Našel se muž. Straník téže strany chce udělat pořádek. Kdo bude straně milejší? Drobný příslušník strany, nikoli květnový, se chce vzdát členství, když neprosadí nápravu. Strana ho zatím nevyloučila, ani se nezasadila o nápravu: rozhoduje se mezi starým bojovníkem a novým členem; jde o mnoho v té věci — rozhoduje se dlouho. Ten nový ví hodně věci. Národní správci hospodaří dál.

Do závěrečného stadia

Mnoho je ve hře. Existuje písemný doklad, kde se praví, že onen starší a zkušenější národní správce byl téměř denně informován o průběhu vyšetřování svého trestního případu. Pořadí se zvolna obrací. Právo a státní autorita se dostávají do popředí. Je více takových případů. Ještě to není dobré v našem pohraničí, zdá se, jistě již se však vyjasňuje. Pomalu melou státní mlýny, dá to fušku.

dopisy

Kdo se lépe osvědčil

Vážený pane Lehulku-Faltysi,

dovolu, abych já, průměrný čtenář tohoto časopisu, Vás upozornil na některé nesrovnalosti ve Vašem komentáři k článku »Kdo se lépe osvědčil?«

Ad 1. Ze »komunistická taktika nemá žádných příkazání, ani věcných pravd zjevených, je pružná a musí být pružná, aby se mohla přizpůsobit okolnostem boje a jeho podmínkám«, je nám, nekommunistům, známo bez studia Stalínova spisu »Otázky leninismu«, který nám pro informaci doporučujete. To ostatně ukazuje onen diskutovaný článek Peroutkův jaksi mimochodem, neboť především chce demonstrovat katastrofální, neuvěřitelné omyly v oněch různých taktikách. Tak totiž zněla otázka: Či linie se lépe osvědčila? — Uvádíte-li, že výpočet v politice může být chybný a že marxisté jsou si toho vědomi i ve své vlastní politické praxi, pak snad také připustíte, že politickou praxi lze nejlépe hodnotit právě množstvím spáchaných chyb a škod.

Dovolte malé odbočení. Oč jde Peroutkovi v této polemické šarvátce, proč přijal výzvu pana Bareše? Ví, že Vás nepřesvědčím o jeho dobrém úmyslu: chce, myslím, přesvědčit komunisty o jejich dávných i nedávných omylech a o tom, že musí z oněch omylů vyvodit důsledky v tom smyslu, že nemohou žádat, abychom se zcela vydali jejich nedůsledným taktikám a dali si vzít možnost ony taktiky kontrolovat a kritizovat. Neboť uznat vlastní omyl teprve po šestadvaceti letech — to se zdá být trochu pozdě. Avšak právě

Pod vánoční stromeček

novinky Nakladatelského družstva Máje

DOSPĚLÝM:

SINCLAIR LEWIS: ANNA VICKERSOVÁ

Strhující román, kterým autor dává čtenáři nahlédnout do poměrů v Americe očima Anny Vickersové, bojovnice za práva žen, jež se saslouží o reformu amerických ženských kázní. Přeložila Eva Horlivá. Brož 150 Kčs, váz. 190 Kčs.

GEORGES NAVEL: A VYJDU POD ŠÍŘE NEBE

Kouzelný autobiografický román prostého člověka, kterého touha po volném šířím polí vyhnala z továrny a který poznal pravé štěstí a náplň života v lásce k pravdě, práci a přírodě. Přeložil Sv. Kadlec. Brož. 81 Kčs, váz. 105 Kčs.

ALBERT HALPER: DÍLNA

Socialistický román z málo známého tiskárenského prostředí, v němž autor s vážným pochopením i břitkým humorem líčí strasti i radosti amerických dělníků. Přeložil Jiří Pober. Brož 150 Kčs, váz. 200 Kčs.

JERZY ANDRZEJEWSKI: NOC

Pět próz skvělého polského spisovatele — pět osudů, v nichž se před vámi rozvine celý ten neúprosný zápas na život a na smrt proti okupantům, který Polsko dobojovalo zraněné, ale zocelené a plně mladého života. Přeložila Helena Teigová. Brož. 56 Kčs, váz. 92 Kčs.

VSEVOLOD IVANOV: NA BORODINSKÉM POLI

Obrázky ze života drobných sovětských lidí, příběhy z historie, války i míru, načrtnuté s pochopením a procitěním ruské národní povahy a psychologie. Přeložila Dagmar Outratová. Brož. 93 Kčs, váz. 123 Kčs.

THOMAS HARDY: TESS Z D'URBERVILLŮ

Klasické dílo anglického realisty, životní román nevinné dívky, kterou osud i lidská společnost stíhá nejkřutějšími ranami. Pan prezident T. G. Masaryk považoval toto dílo za nejhodnotnější svazek předválečné Standard Library. Přeložila Marta Johánková. Brož. 150 Kčs, váz. 190 Kčs.

CLAUDE HOUGHTON: HODINY BIJÍ DVA-NÁCT

„Lidstvo, změň se“ — tato myšlenka je hybnou silou nevědního, novými ideami prosyceného Houghtonova románu, který jak vtípnou ironií, tak ostrou kritikou současného života nabádá lidstvo, aby vybědlo z válečného chaosu revoluce a třídního boje a vytvořilo svou budoucnost na základech pravdy a humanity. Přeložila Z. Hofmanová. Brož. 140 Kčs, váz. 180 Kčs.

DĚTEM:

INKA CÍLKOVÁ: POHÁDKY

Bohatě ilustrovaná knížka pohádek, v níž nevystupují králové a princezny, ale samy děti. Ilustroval B. Kraus. Váz. 155 Kčs.

H. HALÍŘOVÁ-MAZAČOVÁ: JAK SE HONZÍČEK POLEPŠIL

Příhody malého nezbedy, proměněného za trest v broučka. Ilustrovala Z. Zeisová. Váz. 150 Kčs.

B. SAJFERTO VÁ: CHODÍM, CHODÍM SVĚTEM

Leporello, vypravené milými ilustracemi M. Krčmářové. 48 Kčs.

M. VOŘÍŠKOVÁ: O CHYTRÉM SELÁTKU

Vtípně ilustrovaná knížka o malém vepíku, který vyzrál na draka. Ilustr. René Klapáč. Váz. 132 Kčs.

U všech knihkupců nebo přímo v nakladatelství

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE

v národní správě Syndikátu českých spisovatelů

PRAHA I, MALÉ NÁMĚSTÍ ČÍS. 11

V anketě Svobodných novin

umístily se v první dvacitce tyto naše knihy:

Jaroslav Zaorálek:

LIDOVÁ RČENÍ brož. 240 Kčs, váz. 280 Kčs.

V jubilejním roce Jungmannově byla tak naše jazyková literatura obohacena o další znamenitý svazek, o němž lze bez nadsázky říci, že je nejkrásnější oslavou jubilea křisitele naší mateřštiny.

OBRAÑA LIDU

Josef Čapek:

PSÁNO DO MRAKŮ brož. 65 Kčs, váz. 92 Kčs.

KULHAVÝ POUTNÍK

rozebráno

BÁSNĚ Z KONCENTRAČNÍHO TÁBORA

rozebráno

Josef Čapek nepotřebuje reprezentativního titulu a uznání, neboť reprezentuje sám nejlépe, co byl národ v době, kdy se stalo toto básní a co ovšem nemůže a nesmí být oslavováno.

PRÁVO LIDU

Jaroslav Seifert:

JABLKO S KLÍNA 33 Kčs.

JARO SBOHEM 65 Kčs.

KAMENNÝ MOST brož. 45 Kčs, váz. 70 Kčs.

Poctěno Máchovou cenou města Prahy 1947.

SVATEBNÍ CESTA 40 Kčs.

V rytmické formě Seifertova slova vyrcholuje kultura české řeči básnické, opírajíc se celou svou vahou o hluboký tradiční základ.

KRITICKÝ MĚSÍČNÍK

Václav Černý:

BOJE A SMĚRY SOCIALISTICKÉ KULTURY

brož. 45 Kčs.

Velmi záslužný význam této knihy spočívá v tom, že v době, která nebyla volnosti projevů přiznává, vystoupil nesmlouvavě a s vědeckým podložením na obranu svobodné umělecké tvorby proti jednostrannému jejímu kolektivistickému usměrňování.

NAŠE DOBA

Emery Reves:

ANATOMIE MÍRU brož. 90 Kčs, váz. 119 Kčs.

Jeho základní závěrečná myšlenka, že totiž bezpečnost míru nastane, až jednotlivé národní státy sleví ze své suverenity nad svým územím ve prospěch obecné suverenity jediného zákonného řádu, měla by nalést velmi silný ohlas jak u těch, kteří jsou u „kormidla“, tak u těch, kteří jsou běžnými občany těchto států.

HLAS REVOLUCE

Ladislav Stehlík:

ZEMĚ ZAMÝŠLENÁ brož. 120 Kčs, váz. 145 Kčs.

Stehlík zazpíval prosaický hymnus na jihočeský kraj a je to dílo až marnotratně bohaté na přímé i nepřímé poznání. V době, kdy se k nám ze všech stran hrnou cizí koncepcie duchové i formální, je radostno si přečíst tuto bohatou knihu, která ukazuje, jak je nutno znát kraj s největší možnou podrobností, nežli básníku kraj požehná.

NÁRODNÍ OSVOBOZENÍ

Karel Čapek:

HOVORY S T. G. MASARYKEM brož. 100 Kčs.

a celé dílo.

Není pochyby, že Karel Čapek byl v próze a dramatu největším básníkem demokracie prvních dvaceti let naší svobodné státnosti.

KRITICKÝ MĚSÍČNÍK

Dodá každý knihkupec.

Fr. Borový.

JEDNA Z NEJVÝZNACNEJŠÍCH KNÍH LETOŠNÍHO PODZIMU

LADISLAV STEHLÍK

ZEMĚ ZAMYŠLENÁ

Města, visky, hrady, statky a chaloupky jižních Čech vyvolávají v okouzleném a přemýšlejícím poutníku ozvěnu bohaté, historické a kulturní minulosti jihočeského kraje.

„Je to pohled vědoucí i lyricky okouzlený, intuitivní i vědecky dokumentární. V době, kdy se k nám se všech stran zase hrnou cizí koncepce duchovní i formální, je radostno si přečíst tuto bohatou knihu, která ukazuje, jak je nutno znát kraj s největší možnou podrobností, nežli básníku kraj pošechná.“

FR. GÜTZ

Dílo, vycházející v náročné grafické úpravě, je vyzdobeno 42 perokresbami malíře Aloise Moravce, tištěnými druhou barvou. Kniha má 384 stran a stojí brožov. 120 Kčs a váz 145 Kčs.

DODÁ KAŽDÝ KNIHKUPEC.

FR. BOROVÝ

FRANCOVKA
DIANA

HOTOVO - JEDEM!

Mluvim celý den a slyší
jste mne chrapit?
Kašel a rýmu neznám. Ve-
dle remízy už zase prodávají

Lesněnky

Jan Štípal,
průvodčí.

Příští týden vyjde 4. sešit

význačného historického
díla

Jaromíra Matouška

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Tento bohatě ilustrovaný sešit se obírá otázkou otroctví, založením demokratické strany a občanskou válkou Jihu proti Severu.

Celé dílo obsáhne asi 15 sešitů. Jednotlivé sešity o 32 stranách stojí 13 Kčs.

Dodá každý knihkupec.

FR. BOROVÝ.

THE TIMES WEEKLY EDITION

THE NEW BATTLE OF BRITAIN

250,000,000 tons of coal

*If Britain could produce this much,
would Europe's main problem be solved?*

MORE coal from British mines would generate more British production—and provide coal to spare for export. With Europe's factory chimneys smoking, with British and Continental goods in greater supply, one phase of international trade—and well-being—would be solved.

As in the summer of 1940, what Britain accomplishes is of vital concern to the whole world—but now it is the world of trade. Wherever Britain's export and import activities are of concern—and there are few countries where they are not—rapid, accurate and complete news of all major event and plans is a vital need.

This essential service to international readers is provided by *The Times Weekly Edition*. For 70 years it has been—like its parent *The Times*—a world authority on world affairs.

To-day many thousands of subscribers depend on each weekly issue for objective reports of recent happenings and inspired forecasts of future trends. It is fair to say that intelligent men and women everywhere, whatever their business, profession or interests, find its pages a unique source of British and world news and opinions.

Send your subscriptions at once in Czech crowns to your local agent. Owing to newsprint restrictions in Great Britain, the only sure way of getting *The Times Weekly Edition* regularly is to subscribe or order now!

On sale weekly EVERYWHERE IN CZECHOSLOVAKIA

Price : Kcs. 8 PER SINGLE COPY

Annual Subscription Kcs. 360 - Six Months' Subscription Kcs. 180

Three Months' Subscription Kcs. 90

In case of any difficulty please write to one of the chief distributors in Czechoslovakia, whose addresses are given below. They will ensure that your local agent receives your copy regularly.

DISTRIBUTORS:

MELANTRICH, PRAGUE - ORBIS, PRAGUE - SVOBODA, PRAGUE
F. TOPIC, NARODNI TR. 9, PRAGUE I.

